

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETAS
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA**

**ŽYDRŪNAS KARČIAUSKAS
TEISĖS IR POLICIJOS VEIKLA**

**TEMA
*VALSTYBĖS SIENOS APSAUGA: KINOLOGIJOS FUNKCIJŲ
ĮGYVENDINIMO TEISINĖS IR ORGANIZACINĖS PROBLEMOS***

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas V. Valeckas

Konsultantas doc. dr. R. Kalesnykas

Recenzentas

Vilnius, 2006

TURINYS

SVARBIAUSIOS SĄVOKOS.....	3
ĮVADAS.....	4
1. KINOLOGIJOS SVARBA VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS VEIKLOJE.....	7
2. VSAT KINOLOGINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMAS.....	11
3. KINOLOGIJOS FUNKCIJŲ ĮGYVENDINIMO VSAT TEISINĖS IR ORGANIZACINĖS PROBLEMOS.....	16
3.1. Kinologijos funkcijų įgyvendinimo VSAT organizacinės problemos.....	16
3.1.1. Būtinybė įkurti kinologijos centrą.....	16
3.1.2. Kinologų kontrolės ir koordinavimo sistemos tobulinimas.....	28
3.1.3. Kinologų etatai ir jų užpildymo problema.....	29
3.1.4. Bendradarbiavimas su policijos institucijomis.....	32
3.2. Kinologijos funkcijų įgyvendinimo VSAT teisinės problemos.....	34
3.2.1. Tarnybinio šuns statuso įtvirtinimo problema.....	34
3.2.2. Tarnybinių šunų testavimas ir kategorijų jiems suteikimas.....	35
3.2.3. Odorologiniai tyrimai ir jų vertinimas teismuose.....	37
3.2.4. Būtinybė tobulinti teisės aktus.....	42
IŠVADOS	45
PASIŪLYMAI.....	46
LITERATŪRA.....	47
SANTRAUKA.....	51
SUMMARY.....	52
PRIEDAI.....	53

SVARBIAUSIOS SĄVOKOS

Kinologijos specialistas – asmuo dirbantis kinologijos srities darbą ir turintis specialisto statusą.

Kinologas – pareigūnas tiesiogiai dirbantis su tarnybiniu šunimi ir atliekantis jam pavestas funkcijas.

Tarnybinis šuo – tai gyvūnas – šuo, kuris yra teisėsaugos institucijos nuosavybė ir naudojamas kaip pagalbinė specialioji priemonė tam tikriems tikslams įgyvendinti.

Kinologijos funkcijos – tai teisėsaugos institucijos pavestos funkcijos įgyvendinti tam tikrus tikslus ar įvykdyti tam tikras užduotis tarnybinių šunų pagalba.

Kinologijos įgyvendinimo strategija – tai institucijos vidinis norminis dokumentas (-ai) kuriuo vadovaujantis organizuojama visa kinologinė veikla.

Tarnybinės priemonės – tai pasienio sargybų naudojama ginkluotė, tarnybinės transporto priemonės, slidės, tarnybiniai šunys, ryšio, stebėjimo, signalizacijos, specialiosios ir kitos priemonės.

Specialiosios priemonės – guminės ir kitokios specialios lazdos, antrankiai, surišimo priemonės, dujos, priverstinio transporto priemonių sustabdymo priemonės, kovos, imtynių veiksmai, tarnybiniai šunys ir kitos priemonės, naudojamos tarnybinėje veikloje.

Kriminalistinė odorologija - kriminalistikos technikos šaka – tirianti kvapų pėdsakų surinkimo, konservavimo ir tyrimo metodus, taip pat technines priemones kvapų pėdsakų pirminio šaltinio tapatumui nustatyti.

Šuo biodetektorius – specialiai odorologiniams tyrimams apmokytas tarnybinis šuo, kurio pagalba identifikuojami kvapai nustatant jų tapatumo šaltinį.

IVADAS

Temos aktualumas ir problematika. Paskutiniu metu vis dažniau įvairiose tarnybose naudojami tarnybiniai šunys, plečiama kinologinė veikla, tai yra didinamas kinologų ir tarnybinių šunų skaičius, steigiami atskirų tarnybų kinologijos centrai, skiriamos vis atsakingesnės užduotys kinologams, tačiau nėra apibrėžti reikalavimai, kaip turėtų būti parengti ir kokio lygio tarnybiniai šunys, nenumatyta kinologų mokymo, kvalifikacijos kėlimo, darbo tikrinimo sistemos, tarnybinių šunų panaudojimo teisinis reglamentavimas, panaudojimo taktika ir kt. Lietuvoje tarnybinius šunis naudoja policija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, muitinė, pataisos įstaigų apsauga, Vidaus reikalų ministerijos pirmas ir antras pulkai, specialus padalinys ARAS, Krašto apsaugos ministerijos tarnybos ir kt. teisėsaugos padaliniai. Lietuvos Respublikos įstatymuose, teisės aktuose nėra apibrėžta kaip turi būti panaudojami tarnybiniai šunys, kaip panaudojami tam tikrose situacijose ar atliekant tam tikras funkcijas. Kinologai mokomi skirtingose tarnybose (policija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, muitinė, Pirmas ir antras vidaus tarnybos pulkai ir kt.) pagal skirtingas metodikas, keliama jiems santykinai panašūs reikalavimai, tačiau reikalaujamos skirtingos panaudojimo taktikos nors jie ir atlieka tą pačią funkciją (narkotinių medžiagų paiešką). Kinologų mokymo metodika, trukmė įvairiose tarnybose skirtinga ir vyrauja nuo kelių savaičių iki kelių mėnesių.

Lietuvos įstatymai ir kiti teisės aktai reglamentuojantis tarnybinių šunų panaudojimą dar nėra pilnai suderinami su Europos Sąjungos teisės aktais apibrėžiančiais tarnybinių šunų panaudojimą įvairiose situacijose, taip pat kinologams – pareigūnams dirbantiems su tarnybiniais šunimis keliama skirtingi kvalifikaciniai reikalavimai Lietuvoje ir kituose Europos Sąjungos šalyse. Taip pat didelį susirūpinimą kelia tai, kad Lietuvoje nėra numatyta pareigūnų, kurie kasdieniniame darbe dalyvauja svarbiose operacijose, apsauga.

Kodėl Lietuvoje nėra visoms teisėsaugos tarnyboms vieno kinologų rengimo centro, vienos mokymo sistemos, bendrų, pagrindinių reikalavimų kinologams, teisinio tarnybinių šunų panaudojimo reglamentavimo, ar Lietuvos teisės aktai reglamentuojantis tarnybinių šunų panaudojimą atitinka Europos Sąjungos bendruosius teisės aktus, kokia yra kitų Europos Sąjungos šalių patirtis šioje srityje? Norint tai išsiaiškinti reikia atlikti kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinės ir organizacinės problemos analizę ir ją palyginti su kitų šalių patirtimi.

Temos ištyrimo lygis. Negalima teigti, kad kinologijos ir tarnybinių šunų panaudojimo, kinologijos funkcijų teisinis reglamentavimas nebuvo tirtas. Tačiau pagrindinis dėmesys buvo skirtas į atskiras kinologijos funkcijas, jų teisinį reglamentavimą ar kreipiamas dėmesys į tarnybinių šunų dresavimą. Buvo atliktas Ana Kolesnik¹ tariamasis darbas kuriame buvo nagrinėjamas odorologinių tyrimų (panaudojant tarnybinius šunis) teisinis reguliavimas, taktika ir organizacija. Taip pat Vaidoto Narkaus² buvo atliktas tyrimas kaip panaudojami moksliniai kriminalistikos tiriamieji metodai Lietuvoje. Ir čia buvo akcentuota į vieną iš daugelio tarnybinio šuns atliekamų funkcijų ir kaip tie tyrimo metodai panaudojami. Vasilijus Starovojtov⁴ analizavo kaip paliktus žmogaus kvapus išsaugoma tarnybinio šuns aptikimui ir kaip tai galima panaudoti kriminalistikoje. Karolis Masilionis⁵ apibūdino pagrindines tarnybinių šunų veisles ir bendrus dresavimo principus. Valerijan Zubko⁶ savo leidinyje akcentavo tinkama tarnybinių šunų priežiūrą ir dresavimą. O Leonidas Kuršunskij ir Ivan Izrailevič⁷ bandė aprašyti kaip paruošti kinologijos specialistus tarnybinių šunų dresavimui, tačiau šis leidinys ruoštas 1952 m. ir yra ganėtinai pasenęs.

Tačiau Lietuvoje mokslininkai iki šiol nėra tyrę kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinių ir organizacinių problemų, tarnybinių šunų panaudojimo taktikos, kinologų mokymo sistemos.

Kinologinės veiklos panaudojimas sietinas su nusikalstamų veikų išaiškinimų, kaip pagalbinė priemonė padedanti tirti nusikaltimus.

Kinologijai pavestų funkcijų įgyvendinimu Lietuvoje rūpinasi atskiros teisėsaugos institucijos savo veikloje kaip pagalbinę priemonę naudodamos tarnybinius šunis. Tačiau nėra aukščiausiam (ministerijos lygmenyje) valdymo lygmenyje jų bendrą darbo politikos ir strategijos formavimą ir įgyvendinimą bei parengimą koordinuojančios institucijos (padalinio).

Darbo problema – Lietuvos mokslininkų darbai neįvertina kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinių ir organizacinių įgyvendinimo problemų.

¹ Kolesnik A. Odorologiniai tyrimai: teisinis reguliavimas, taktika ir organizacija: magistro baigiamasis darbas, Kriminalistikos katedra. Vilnius: MRU, 2001. 53 P.

² Narkus V. Kriminalinės odorologijos moksliniai ir metodiniai pagrindai bei jos rekomendacijų panaudojimas Lietuvoje : magistro baigiamasis darbas, Kriminalistikos katedra. Vilnius: MRU, 2004. 57 P.

⁴ Старовойтов В.И. Запах и ольфакторные следы человека. Москва : ЛексЭст , 2003. P. 118-124.

⁵ Masilionis K. Tarnybinė ir dekoratyvinė šunininkystė: mokslo populiarinimo leidinys. Kaunas: Šviesa, 1991. 239 P.

⁶ Зубко В.Н. Служебное собаководство / Сост. Изд. 2-е, переработанное. Москва: Патриот , 1991. 429 P.

⁷ Крушинский Л.В., Израилевич И.Е. Служебная собака: руководство по подготовке специалистов служебного собаководства. Москва : Сельхозгиз, 1952. 616 P.

Darbo objektas – Kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinės bei organizavimo strategijos formavimo ir įgyvendinimo procesas.

Darbo tikslas – įvertinti kinologijos funkcijų įgyvendinimo teises ir organizacines problemas Lietuvoje.

Darbo uždaviniai:

1. Aptarti kinologijos funkcijų būtinumą ir efektyvumą VSAT veikloje.
2. Atlikti ir įvertinti kinologijos funkcijų įgyvendinimo teises problemas.
3. Atlikti ir įvertinti kinologijos funkcijų įgyvendinimo organizacines problemas.
4. Pateikti pasiūlymus kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinių ir organizacinių problemų sprendimui.

Darbo hipotezė. Būtina parengti naują VSAT kinologinės veiklos strategiją, nes šiuo metu kinologinė veikla susiduria su daug teisinių ir organizacinių problemų.

Darbo metodai:

Mokslinės literatūros analizės – naudojama gvildenat kinologijos sąvokas, teorijas ir kitų autorių atliktų empirinių tyrimų rezultatus.

Dokumentų analizės metodas - empirinių duomenų rinkimas kurie bus panaudoti kaip pagrindinis informacijos šaltinis.

Anketinis metodas – naudojant anketinę apklausą ir tiriant kinologijos specialistų požiūrį į kinologijos funkcijų įgyvendinimo teises ir organizacines problemas. Anketinės apklausos metu buvo apklausta 30 VSAT pareigūnų atliekančių kinologo funkcijas.

1. KINOLOGIJOS SVARBA VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS VEIKLOJE

Pagrindiniai VSAT uždaviniai yra:

- Užtikrinti valstybės sienos neliečiamumą ir įgyvendinti valstybės sienos apsaugos politiką;
- Pagal savo kompetenciją užtikrinti Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų valstybės sienos teisinio režimo klausimais vykdymą;
- Pagal savo kompetenciją užtikrinti nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą ir tyrimą, žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, viešąją tvarką ir visuomenės saugumą².

Kalbant apie šių uždavinių įgyvendinimą pažymėtina, kad vienas iš pagrindinių rizikos prie valstybės sienos veiksnių, darančių didžiausią žalą asmens ir visuomenės saugumui ir toliau išlieka nelegali migracija. Paskutiniųjų metų statistiniai duomenys rodo, kad sulaikytų nelegalių migrantų skaičiai nemažėja. Nelegalios migracijos kryptys bei tikslo šalys išlieka tos pačios – tai Vakarų Europos valstybės: Vokietija, Danija, Belgija, Didžioji Britanija, Švedijos Karalystė. Nelegalios migracijos kryptys bei srautų intensyvumas artimiausiu metu neturėtų keistis. Lietuva, kaip tikslo valstybė, vis labiau tampa patraukli NVS valstybių piliečiams, ypač Rusijos Federacijos čečėnų tautybės asmenims.

Suaktyvėjo bandymai valstybės sieną kirsti, panaudojant suklastotus Lietuvos Respublikos piliečio pasus ir kitus kelionės dokumentus.

Aukštas bedarbystės lygis pasienio rajonuose, žemesni nei kitose Lietuvos regionuose ekonominės, socialinės, kultūrinės plėtros tempai skatina kontrabandą ir kitus su sienos kirtimu susijusius teisės pažeidimus.

Siekiant efektyviai kovoti su šiais pažeidimais VSAT veikloje labai svarbi kinologinė veikla. Kinologinės veiklos panaudojimas sietinas su nusikalstamų veikų išaiškinimu, kaip pagalbinė priemonė padedanti tirti nusikaltimus ir nusikalstamų veikų užkardymu ar nutraukimu panaudojant tarnybinius šunis kaip specialiąsias priemones.

² Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. VIII-1996.

Kinologų veiklos ataskaita rodo (žr. grafiškai pateiktus duomenis), kad kinologai lyginant su paprastais pasieniečiais tarnyboje kovojant su teisės apžeidimais yra daug efektyvesni.

	2002 m	2003 m	2004 m	2005 m	2006 (III ketv.)
Iš viso sulaikyta valstybės sienos pažeidėjų	457	371	382	224	256
Iš jų kinologų su tarnybiniais šunimis pagalba	203	171	147	52	47
Bendras pasieniečių tiesiogiai vykdančių fizinę sienos apsauga skaičius (su darbu pasienio kontrolės punktuose)	2994	2983	3026	2965	2867
Bendras pasieniečių tiesiogiai vykdančių žaliosios sienos fizinę apsauga skaičius	1632	1627	1679	1669	1641
Kinologų su tarnybiniais šunimis skaičius (su jaunais šunimis)	161	164	157	147	153
Tiesiogiai kinologų su tarnybiniais šunimis vykdančių žaliosios sienos fizinę apsauga skaičius	82	87	91	89	93

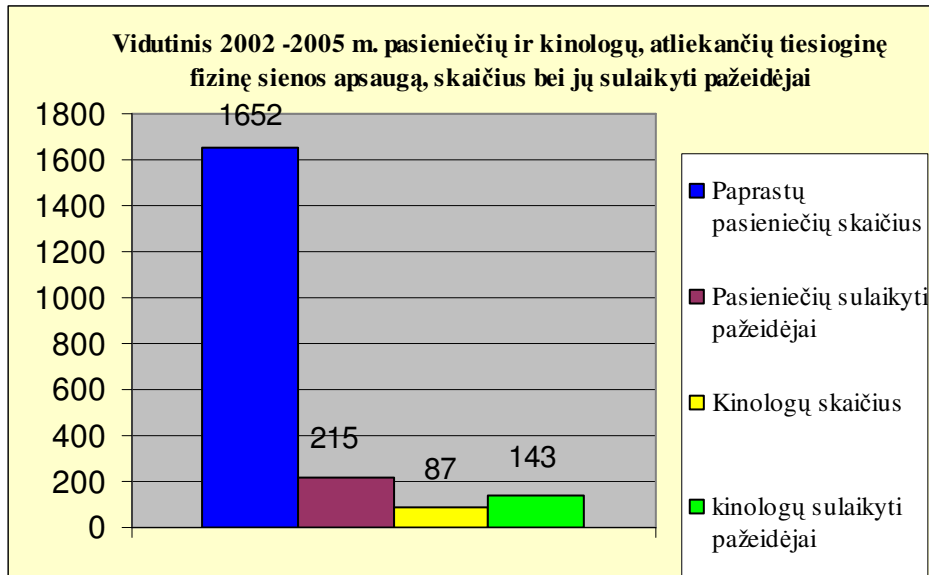
Lentelė Nr. 1. Pasieniečių ir kinologų pagalba nustatytų teisės pažeidimų skaičius 2002-2006 metais³.

Per 2006 metų III ketvirčius, panaudojant tarnybinius šunis, sulaikyti 32 valstybės sienos ir pasienio ruožo režimo taisyklių pažeidėjų, 15 atvejų, kai aptiktos paslėptos narkotinės medžiagos, 17 atvejų, kai surastos įvairios paslėptos materialinės vertybės (alkoholis, cigaretės), 1 atvejis kaip aptiktas ginklas, 120 kartų kai panaudoti tarnybiniai šunys suteikiant pagalbą kitoms tarnyboms (kriminaliniai policijai, gelbėjimo darbai⁴) (žr. 1 priedą.).

Lyginant kinologų efektyvumą atskleidžiant teisės apžeidimus su paprastais pasieniečiais, galima teigti, jog kinologai 10 kartų efektyvesni nei paprasti pasieniečiai (žr. grafiškai pateiktus duomenis Grafike Nr. 1).

³ Lentelė sudaryta duomenimis gautais iš VSAT.

⁴ Valstybės sienos apsaugos tarnybos štabo kinologijos veiklos organizavimo skyriaus 2006-10-06 ataskaita Dėl 2006 metų III ketvirčių veiklos.

Grafikas Nr. 1. Vidutinis 2002 -2005 metais pasieniečių ir kinologų, atliekančių tiesioginę fizinę sienos apsaugą, skaičius bei jų sulaikyti pažeidėjai.

Apibendrinus 2002-2005 metų pasieniečių ir kinologų skaičiaus ir jų sulaikytų pažeidėjų skaičiaus rezultatus galima teigti, kad vidutiniškai vienam kinologui per metus tenka sulaikyti 1,65 pažeidėjų, o pasieniečiui 0,13 pažeidėjo per metus.

Kaip matome, statistika rodo, kad tarnybiniai šunys labai efektyvūs VSAT įgyvendinant jai pavestas funkcijas. Manau, jog tokį tarnybinių šunų efektyvumą sąlygoja tai, kad dauguma valstybės sienos pažeidimų padaroma nakties metu, kuomet pasieniečiams gana sunku pastebėti sienos pažeidėjus, o tuo labiau persekioti pažeidėją naktį, pavyzdžiui, miškingoje vietovėje.

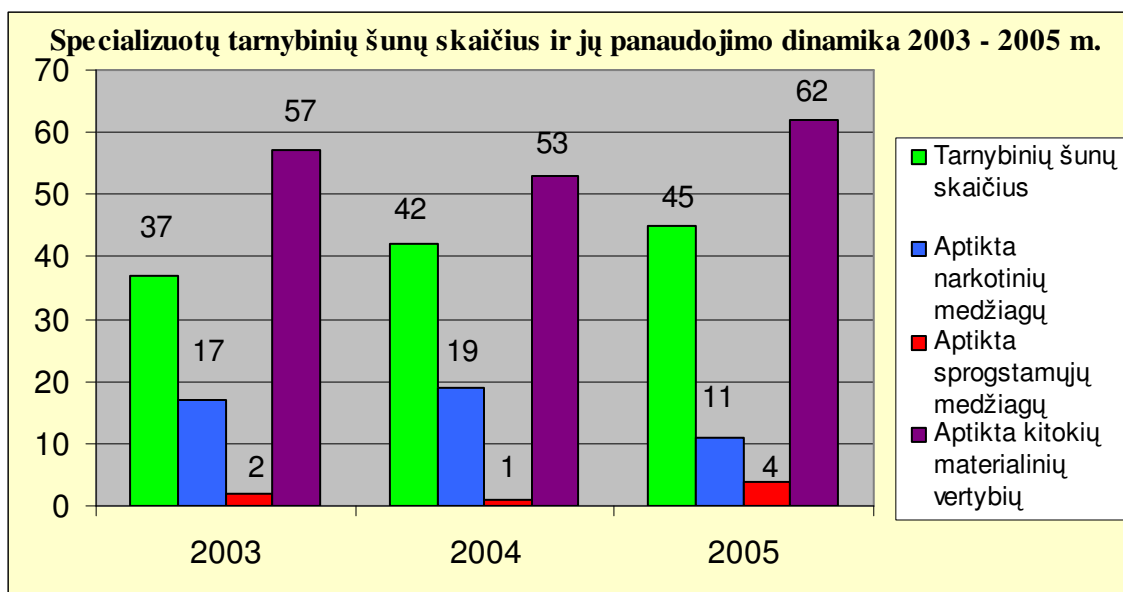
Pažymėtina, kad didžioji dauguma atliktos anketinės apklausos respondentų (72 proc.) nurodė, jog kinologijos funkcijų būtinumą VSAT apsprendžia tai, kad panaudojant tarnybinius šunis sulaikyti tie kurių paprastai pasieniečiai nesulaikytų, tai yra nakties metų, miške, persekiojant iki kelėtos kilometrų, pasislėpusių krūmuose.

Be to, tarnybiniai šunys labai efektyvūs ieškant paslėptų įvežti į Lietuvą draudžiamų prekių, tokių kaip tabako gaminiai, etilo alkoholio gaminiai, narkotinės medžiagos ir kt. (nurodė 20 proc. respondentų) (Žr. grafiką Nr. 2).

Taip pat reikia paminėti, kad tarnybiniai šunys gali būti panaudojami ir kaip specialiosios priemonės skirtos padaryti pažeidėjui psichologinį poveikį, atremiant užpuolimą prieš pareigūnus ir kitus asmenis, vykdančius pareigas pasienio ruože, pasienio kontrolės punkte, saugomame objekte, sulaikant valstybės sienos pažeidėjus, atremdamas saugomų pareigūnų,

pastatų, pavienių patalpų ir transporto priemonių užpuolimus arba išlaisvindamas užimtus šiuos objektus ir kitais atvejais.

Be to, kalbant apie kinologijos funkcijas būtina paminėti, jog tarnybinis šuo taip pat padeda užtikrinti didesnę VSAT pareigūnų saugumą, nes esant tarnybiniam šuniui, remiantis praktika pasitaiko mažiau pasipriešinimų VSAT pareigūnams, o taip pat pažymėtina, kad tarnybinis šuo pasižymi dideliu pastabumu, todėl pareigūnus užklupti netikėtai praktiškai beveik neįmanoma.

Grafikas Nr. 2. Specializuotų tarnybinių šunų skaičius ir jų panaudojimo dinamika 2003-2005 metais.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad kinologijos funkcijos yra būtinos VSAT veikloje, nes jos padeda efektyviau atlikti VSAT pavestas funkcijas ir padeda pasiekti geresnių tarnybos rezultatų.

2. VSAT KINOLOGINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMAS

Prieš nagrinėdami VSAT kinologijos funkcijų įgyvendinimo teises ir organizacines problemas, trumpai panagrinėsime VSAT kinologinės veiklos organizavimą.

Pagrindinius Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos reikalavimus nustato Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos instrukcija. Remiantis šia instrukcija kinologinei VSAT veiklai vadovauja Tarnybos Štabo Kinologijos veiklos organizavimo skyrius. Pagrindiniai šio skyriaus uždaviniai:

- vadovauja tarnybos kinologinei veiklai, jos plėtrai ir šios srities tyrimams;
- organizuoja šunų ir su jais dirbančių pareigūnų (toliau – kinologai) mokymus;
- koordinuoja šunų įsigijimą (veisimą, pirkimą);
- nustato bendruosius reikalavimus, susijusius su šunų įsigijimu, dresavimu, panaudojimu, apskaita, įvertinimu ir kontroliuoja jų vykdymą tarnybos centrinės įstaigos, teritoriniuose ir kituose struktūriniuose padaliniuose (toliau – struktūriniai padaliniai);
- analizuoja šunų panaudojimo efektyvumą;
- atlieka kinologų su šunimis rikiuotės apžiūrą;
- rengia įsakymų, nurodymų, instrukcijų ir metodikų, susijusių su kinologine veikla, projektus;
- teikia metodinę pagalbą padaliniams;
- esant tarnybiniam būtinumui, panaudodamas tarnybinius šunis, teikia pagalbą užkertant kelią nelegaliai migracijai ir kontrabandos gabenimui per valstybės sieną, dalyvauja gelbėjimo darbuose⁵.

Kinologinės veiklos organizavimo skyrius (toliau – KVOŠ) pagal savo kompetenciją apibendrina LR įstatymų, LR Vyriausybės nutarimų vykdymo tvarką ir teikia VSAT vadovybei pasiūlymus dėl jų tinkamo taikymo VSAT struktūriniuose padaliniuose. Jis taip pat rengia metodines rekomendacijas ir mokomuosius leidinius kinologijos klausimais, atlieka tarnybinių šunų poreikio ir naudojimo VSAT padaliniuose analizę, renka statistinius duomenis bei savalaikiai pateikia juos personalo valdybai dėl KVOŠ prarastų mokymo renginių, dalyvių, temų.

⁵ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.4-704 patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos instrukcija. 4 punktas.

KVOS taip pat organizuoja VSAT tarnybinių šunų meistriškumo varžybas ir suderinus su VSAT vadovybe, kviečia dalyvius iš Lietuvos ir kitų valstybių analogiškų tarnybų.

Tarnybos struktūrinis padalinys (rinktinė, Užsieniečių registracijos centras (toliau – URC), užkarda) atsako už pavaldžių padalinių aprūpinimą kinologinei veiklai reikalingomis patalpomis bei statiniais (voljerais, narvais, dresavimo aikštelėmis, kitomis pagalbinėmis patalpomis), šunų amunicija, dresavimo ir priežiūros inventoriu, maitinimu, profilaktinių priemonių atlikimu, vadovauja pavaldžių padalinių kinologinei veiklai ir jos plėtrai.

Šiuos uždavinius rinktinėje, URC tiesiogiai įgyvendina pareigūnas, atsakingas už kinologinę veiklą (toliau – kinologijos specialistas). Kiekviename tarnybos rinktinės sienos apsaugos skyriuje turi būti kinologijos specialistas. Jei nėra kinologijos specialisto (Ignalinos AE AR, URC ar kt.), šios funkcijos priskiriamos kitam pareigūnui, tai nurodant pareigybių aprašyme.

Į kinologijos specialisto pareigas skiriamas šios srities specialistas. Jis atsako už padalinio kinologinę veiklą ir dirba glaudžiai bendradarbiaudamas su KVOS pareigūnais. Rinktinės, URC kinologijos specialistas:

1. atsako už šunų tinkamą panaudojimą;
2. atsako už kinologų mokymų tęstinumą tarnybos vietose;
3. praveda kinologijos mokymus kitiems rinktinės, URC pareigūnams;
4. rekomenduoja kinologams kelti kvalifikaciją;
5. rengia kinologinės veiklos perspektyvinius planus (pusmečio, metų, 5 metų) ir juos derina su KVOS;
6. planuoja lėšų poreikį kinologinei veiklai ir plėtrai bei kasmet iki kovo 1 d. projekto kopiją teikia KVOS;
7. planuoja lėšų poreikį šunims įsigyti bei voljerų statyboms, tai suderindamas su KVOS;
8. siūlo kandidatus dirbti kinologais pavaldžiuose padaliniuose (užkardose, URC);
9. kontroliuoja kinologų darbą su tarnybiniais šunimis;
10. atlieka kinologų su šunimis rikiuotės apžiūrą ne rečiau kaip kartą per pusmetį;
11. organizuoja šunų dresavimo pratybas rinktinėje, užkardoje, URC;
12. planuoja ir rūpinasi šunų įsigijimu ir nurašymu;
13. kartu su struktūrinių padalinių vadovais (rinktinės, užkardos, URC) nustato kinologų ir šunų tarnybos bei mokymo laiką ir vietą (darbo metu), jo efektyvų paskirstymą ir tai kontroliuoja;

14. atsako už šunų aprūpinimą maistu, profilaktiką, veterinarinį gydymą ir priežiūrą;
15. organizuoja šunų dresavimo inventoriaus, kitos amunicijos įsigijimą ir ją paskirsto nustatyta tvarka;
16. kontroliuoja ir rūpinasi, kad šunų voljerai, dresavimo aikštelės ir kiti reikalingi statiniai būtų įrengti ir prižiūrėti pagal nustatytus reikalavimus, laiku remontuojami;
17. tvarko esančių šunų ir dresavimo inventoriaus apskaitą ir organizuoja dresavimo inventoriaus įsigijimą;
18. organizuoja mokymams reikalingų priemonių (narkotinių medžiagų, sprogmenų ir kt.) gavimą ir paskirstymą bei kontroliuoja jų saugojimą;
19. analizuoja šunų panaudojimo rezultatus, rengia ir teikia pasiūlymus (rinktinės, užkardos, URC vadovui bei KVOS) dėl jų panaudojimo efektyvumo ir plėtros;
20. palaiko ryšį su kitomis žinybomis, naudojančiomis savo veikloje šunis;
21. organizuoja rinktinėje, URC esančių šunų meistriškumo varžybas;
22. rengia įsakymų, susijusių su kinologine veikla, projektus;
23. nustatyta tvarka rengia ir teikia ataskaitas ir planus dėl rinktinės, URC kinologinės veiklos⁶.

Rinktinės kinologijos instruktorius (specialistas):

- organizuoja, planuoja ir praveda šunų dresavimo pratybas rinktinėje, užkardose;
- teikia metodinę pagalbą užkardoms organizuojant kinologų ir tarnybinių šunų mokymus, panaudojant tarnybinius šunis valstybės sienos apsaugai, rengia mokymo metodines priemones;
- užtikrina materialinių vertybių, priemonių ir prietaisų, išduotų mokymo tikslams ir darbui, saugojimą, saugų ir pagal paskirtį naudojimą, teisingą eksploataciją ir reikalauja to iš dalyvaujančių mokymuose;
- užtikrina mokymuose dalyvaujančių kinologų saugaus elgesio ir tvarkos laikymąsi;
- analizuoja tarnybinių šunų panaudojimo rezultatus, rengia ir teikia pasiūlymus, ataskaitas dėl kinologinės veiklos rinktinės kinologijos specialistui;
- dalyvauja su tarnybiniu šunim tikrinant operatyvinę informaciją (dirbant kartu su operatyvinės veiklos skyrių pareigūnais);

⁶ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.4-704 patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos instrukcija.

- esant tarnybiniam būtinumui, atlieka su tarnybiniu šunim asmenų ir transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, pasienio tikrinimą, vykdo pasienio kontrolės punktų ir pasienio teisinio režimo kontrolę valstybės sienos ruože;

- augina, prižiūri ir dresuoja jam priskirtą tarnybinių šunį, rūpinasi jo laikymu, priežiūra, sveikata, mokymu, saugiu ir tinkamu panaudojimu;

- nesant rinktinės kinologijos specialisto, vykdo jo pareigas;

- vykdo kitus rinktinės vadovybės, kinologijos specialisto nurodymus

Rinktinės sienos apsaugos skyrius nustato veiklos reikalavimus, susijusius su šunų panaudojimu valstybės sienos apsaugai (URC, Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinėje – apsaugos batalionas, skyrius). Reikalavimai ir nurodymai dėl sienos apsaugos pavaldžių padalinių vadams pateikiami rinktinės, URC vado įsakyme, prireikus – kituose norminiuose dokumentuose.

Rinktinės, URC (personalo, finansų ir techniniai skyriai) tvarko jų kompetencijai priklausančias kinologinės veiklos sritis (personalo paskyrimas, statybos ir remonto darbai, transporto įrengimas, aprūpinimas įranga, inventoriu, maitinimu, lėšų planavimas šunims įsigyti, maitinimui, dresavimo ir priežiūros įrangai įsigyti, kinologinės veiklos plėtotei ir pan.).

Rinktinės ir jų struktūriniai padaliniai, URC privalomu šunų dresavimo inventoriu turi būti aprūpinti pagal tarnybos vado įsakymu patvirtintą sąrašą ir normas. Rinktinės, URC vadovas atsako už kinologijos veiklą: šunų tinkamą ir efektyvų panaudojimą, laiko skyrimą šunų mokymui, priežiūrai, voljerų ir pagalbinių patalpų tvarkymui tarnybos metu ir darbo planavimą, atsižvelgdamas į teisės aktus, susijusius su kinologine veikla, bei šios instrukcijos reikalavimus.

Jei rinktinėje, užkardoje, URC yra daugiau nei 1 šuo, turi būti paskirtas pareigūnas, atsakingas už kinologinę veiklą (toliau – kinologų grupės vyresnysis). Kinologų grupių vyresnieji skiriami rinktinės, URC vadovo įsakymu. Prieš teikiant skirti kinologų grupių vyresniaisiais kandidatus rinktinės, URC vadovui, privaloma tai suderinti su rinktinės, URC kinologijos specialistu. Paprastai kinologų grupės vyresniuojų skiriamas didesnę darbo patirtį turintis kinologas⁷.

Kinologų grupės vyresnysis pagal rinktinės, URC vadovo įsakymus ir kitas instrukcijas planuoja šunų mokymus ir juos praveda, analizuoja panaudojimo efektyvumą ir teikia pasiūlymus užkardos, URC vadovui, rinktinės kinologijos specialistui dėl efektyvesnio šunų panaudojimo, be

⁷ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.4-704 patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos instrukcija.

to, atstovauja savo užkardos, URC kinologams rinktinėje, URC. Šuo kinologui priskiriamas padalinio vadovo įsakymu. Prieš priskiriant šunį, kandidatui turi būti sudaromos sąlygos 3-6 mėn. dalyvauti kinologų mokymuose rinktinėje, užkardoje, URC ir vykdyti tarnybą kartu su patyrusiu kinologu. Kinologais gali dirbti tik padalinio vadovo įsakymu paskirti pareigūnai, kuriems yra priskirti tarnybiniai šunys. Atrenkant kandidatus, privaloma atsižvelgti į tai, ar pareigūnai tinka ir ar nori dirbti šį darbą.

Atsižvelgus į poreikius, šunys pirmiausia įsigijami iš rinktinės, URC veisiamų šunų, nesant arba ribotoms tokioms galimybėms – iš kitų šaltinių (darbinių bei sportinių šunų veislynų, privačių augintojų).

KVOS koordinuoja veisimo būdu įsigytų šuniukų paskirstymą visoms rinktinėms, URC, pirmenybė teikiama padaliniams, kurių šunys buvo naudojami veisimui. Prieš paskirstymą į padalinius šuniukai įrašomi į veisimo registrą, tvarkomą KVOS. Jiems suteikiami identifikacijos numeriai bei vidaus kilmės dokumentai, suteikiami vardai, iš tos pačios raidės visai šuniukų vadai.

Apibendrinant galima teigti, kad VSAT kinologinei veiklai vadovauja VSAT KVOS. Tarnybos struktūrinis padalinys atsako už pavaldžių padalinių aprūpinimą kinologinei veiklai reikalingomis patalpomis bei statiniais, šunų amunicija, dresavimo ir priežiūros inventoriumi, maitinimu, profilaktinių priemonių atlikimu, vadovauja pavaldžių padalinių kinologinei veiklai ir jos plėtrai. Šiuos uždavinius rinktinėje, URC tiesiogiai įgyvendina pareigūnas, atsakingas už kinologinę veiklą. Jei rinktinėje, užkardoje, URC yra daugiau nei 1 šuo, turi būti paskirtas pareigūnas, atsakingas už kinologinę veiklą. Kinologų grupės vyresnysis pagal rinktinės, URC vadovo įsakymus ir kitas instrukcijas planuoja šunų mokymus ir juos praveda, analizuoja panaudojimo efektyvumą ir teikia pasiūlymus užkardos, URC vadovui, rinktinės kinologijos specialistui dėl efektyvesnio šunų panaudojimo, be to, atstovauja savo užkardos, URC kinologams rinktinėje, URC.

Sekančiose darbo dalyse plačiau panagrinėsime VSAT kinologijos funkcijų įgyvendinimo teises ir organizacines problemas.

3. KINOLOGIJOS FUNKCIJŲ ĮGYVENDINIMO VSAT TEISINĖS IR ORGANIZACINĖS PROBLEMOS

3.1. Kinologijos funkcijų įgyvendinimo VSAT organizacinės problemos

3.1.1. Būtinybė įkurti kinologijos centrą

Valstybės sienos pažeidimų skaičius nuo 2000 iki 2003 metų turėjo tendenciją nežymiai augti. Prioritetinėmis valstybės sienos dalimis ir toliau išliko sienos su Baltarusija ir Rusija. Dėl to šias sienas saugančioms rinktinėms reikėjo ir toliau stiprinti galimybes ypatingai svarbiuose ir svarbiuose sektoriuose sugebėti nustatyti neteisėto valstybės sienos perėjimo atvejus, nedelsiant į tai reaguoti bei imtis reikiamų priemonių. Atsižvelgus į tai, kad prie šių sienų apsaugos techninės kontrolės sistemos dar tik buvo pradedamos diegti ir šis procesas yra pakankamai ilgas, patruliavimas su šunimis ir toliau išliko kaip vienas iš svarbių ir efektyvesnių veiklos būdų (tarnybinių šunų panaudojimas patrulio darbą ir tuo pačiu sienos apsaugos efektyvumą didina 4 kartus).

Atsižvelgus į būsimų vidinių ES sienų kontrolės pobūdį ir esamą situaciją prie sienos su Lenkija ir Latvija, šias sienas saugančiose rinktinėse reikėjo sukurti minimalius kinologinės veiklos pagrindus, neplanuojant didelių investicijų.

Atveju, kai per pasienio kontrolės punktus buvo bandoma nelegaliai įvažiuoti į šalį pasislėpus tarp krovinių, skaičius nebuvo labai didelis. Dėl to, mokant šunis ir toliau reikėjo didinti pėdsekystei skirtų šunų skaičių. Turimus tarnybinius šunis ir toliau bus siekiama panaudoti tik stambiuose tarptautiniuose PKP, kur vyksta daug krovininio transporto. Atsižvelgus į tai, kad muitinė taip pat plėtoja kinologinę veiklą, planuojant šunų panaudojimą PKP reikėjo atsižvelgti į tai, kad tuo pačiu metu šunų panaudojimas nesidubliuotų. Šioje srityje reikėjo dar glaudžiau bendradarbiauti su muitine⁸.

Narystė ES reikalavo, kad išorinių sienų apsaugos lygis būtų pakankamas. Vienas iš pasiteisinusių praktinių sienos apsaugos veiklos stiprinimo metodų - intensyvus patruliavimas teritorijose tarp PKP naudojant aukštos klasės šunis. Dėl to ir toliau išliko poreikis didinti kinologų ir šunų skaičių.

⁸ Pasienio policijos departamento prie LR VRM Vyriausiojo pasienio policijos komisaro 2000 m. spalio mėn. 2 d. Įsakymu Nr.4-372 patvirtintas Pasienio policijos kinologinės veiklos plėtros planas 2001-2003 m.

Kinologinės veiklos plėtrai labai naudinga plėtoti ir stiprinti ryšius su Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Suomijos, kitų Baltijos jūros regiono valstybių pasienio apsaugos tarnybų kinologų ir tarnybinių šunų mokymo įstaigomis.

Siekiant efektyvesnio kinologų ir tarnybinių šunų panaudojimo planuojamu periodu išaugo specializuotų užsiėmimų (kursų) poreikis ne tik vykdytojams (kinologams), bet ir vidutinio bei aukštesnio lygio vadovaujantiems pareigūnams: sargybų būrio vadams, užkardų vadams ir jų pavaduotojams, rinktinių Sienos apsaugos, kitų skyrių specialistams ir pan..

Su rinktinėmis ir kitais pasienio policijos struktūriniais vienetais reikėjo palaikyti reguliarius ryšius dėl šunų įsigijimo, kandidatų eiti kinologo pareigas atrinkimo, kinologų ir šunų mokymo kursų poreikių nustatymo, praktinės instruktorių pagalbos užkardoms bei kitų veiklos sričių.

Taktinių metodų plėtrai daugiausia įtakos turėjo Valstybės sienos apsaugos įstatymu nustatyta ir vietovėje pažymėta sienos apsaugos zona, kurioje draudžiama būti be pasienio policijos išduotų leidimų. Apribotas žmonių judėjimas sienos apsaugos zonoje ženkliai padidino šunų panaudojimo efektyvumą, nes sumažėjo nereikalingų pėdsakų. Dėl to reikėjo keisti taktinius patruliavimo metodus ir periodiškai patruliuoti ne tik prie pasienio juostos, kur įrengti pasienio stulpai, bet ir pagal galinę, t.y. specialiais ženklais nužymėtą apsaugos zonos ribą.

Be to, toliau didėjo mokslinio tiriamojo darbo kinologinės veiklos srityje reikšmė. Kinologinės veiklos aplinka ir praktiniai darbo metodai tobulėjo ir keitėsi, dėl to atsirado būtinumas stebėti pokyčius ir laiku daryti jiems įtakos, kad kinologai ir tarnybiniai šunys, įranga, lėšos ir kiti reikalingi resursai būtų panaudojami kaip galima racionaliau. Toliau reikėjo tėti įvairių metodikų leidybą⁹.

Kinologinės veiklos plėtrai reikalingų lėšų poreikis 2000 – 2003 metais augo. Jas reikėjo skirti voljerų statybai, įrengti dresavimo aikšteles, patalpas kinologams, įsigyti šunis, dresavimo inventorių, amuniciją ir šunų priežiūrai.

Atsižvelgus į augančius kinologų ir tarnybinių šunų mokymo poreikius kinologinės veiklos finansavimas artimiausiu metu turėjo būti didinamas, kinologinės veiklos plėtra turėjo tapti pasienio policijos veiklos prioritetu ir svarbia investicija.

⁹ Pasienio policijos departamento prie LR VRM Vyriausiojo pasienio policijos komisaro 2000 m. spalio mėn. 2 d. Įsakymu Nr.4-372 patvirtintas Pasienio policijos kinologinės veiklos plėtros planas 2001-2003 m.

1998 – 2001 metų darbo patirtis rodė, kad užkardų vadovybė ne visada tinkamai planuoja kinologų darbą, pasitaikė atvejų, kada kinologai skiriami budėti stebėjimo bokštuose, o ne patruliuoti su šunimis. Užkardose buvo nepakankamai tinkamai planuojamas šunų mokymas, kai kurios rinktinės vangiai plėtojo kinologinę veiklą, neskyrė reikiamo dėmesio iš užkardose arba PKP dirbančių pareigūnų atrinkti kandidatus eiti kinologo pareigas, šunims reikalingos amunicijos įsigijimui.

Susidarė gana nemažai kinologijos veiklos problemų, tokių kaip:

- kinologų ir šunų trūkumas;
- rinktinės štabuose neįsteigti kinologijos specialisto etatai;
- esantys kinologai aprūpinti dresavimo inventoriu, privaloma šunims amunicija tik 10 procentų;
- užkardose nebuvo voljerų, patalpų kinologams – dresavimo inventoriui ir šunų priežiūros priemonėms susidėti (voljerai pastatyti tik Mickūnų, Akmenių užkardose, Pakrančių apsaugos rinktinės štabe ir Neringos užkardoje. To akivaizdžiai nepakako).

Pasienio policijos kinologinės veiklos kūrimą ir jos plėtrą per paskutiniuosius 1999 - 2000 metus, ypatingai parėmė Suomijos PAT. Parama apėmė kinologų ir šunų mokymą, materialinę pagalbą ir Lietuvos vadovaujančių specialistų vizitą į Suomiją. Per paskutiniuosius du metus, parengta ir išleista 11 metodikų, susijusių su kinologine veikla.

Daugiau dėmesio buvo skiriama kandidatų eiti kinologo pareigas užkardose atrankai, šios specialybės populiarinimui ir skatinimui. Per 2000 - 2003 metus reikėjo pasiekti, kad Ignalinos, Vilniaus ir Varėnos rinktinių užkardose dirbtų ne mažiau kaip 7-8 apmokyti kinologai su šunimis. Pagėgių rinktinės užkardose, saugančiose sieną, einančią Nemunu, planuojama turėti 3-5, kitose šios rinktinės užkardose- ne mažiau kaip 7-8 kinologus.

Taupant pasienio policijai skiriamas lėšas ir atsižvelgus į tai, kad Lazdijų ir Šiaulių rinktinės saugo būsimas ES vidines sienas, šiose rinktinėse kinologinė veikla nebuvo ženkliai plečiama ir apsiribojama tik minimaliais poreikiais. Šiose rinktinėse didesnių investicijų kinologinei veiklai nebus planuojama.

Pakrančių apsaugos rinktinėje buvo ir toliau išlaikomas esamos kinologinės veiklos lygis, šunų panaudojimas koncentruojamas jūros uosto PKP ir prie sienos su Rusija (Neringos užkarda). Atsižvelgus į turimus resursus, šioje rinktinėje daugiau dėmesio bus skiriama kinologų ir šunų darbo kokybei.

Minėtų rinktinių ir užkardų bei PKP aukštesnio ir vadovaujančio lygio pareigūnams planuojama praveisti tikslinius užsiėmimus ir mokymus, kurių metu pareigūnai būtų supažindinti su bendrais kinologinės veiklos pagrindais ir tarnybinių šunų panaudojimo galimybėmis, būdais ir taktika. Be to, į mokykloje vykdomų 2 metų profesinių studijų (pasieniečio kvalifikacija) tematinius planus buvo įtraukti klausimai, susiję su kinologinės veiklos pagrindų tematika. Tuo siekiama būsimums pasieniečius supažindinti su taktiniais ypatumais, kai į patrulio sudėtį įeina kinologas su šunimi.

1985 m., Liuksemburgo mieste Šengene, Belgijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Prancūzijos ir Vokietijos vyriausybės pasirašė sutartį, kuria buvo nuspręsta panaikinti visus, nepriklausomai nuo pilietybės, asmenų patikrinimus prie ES vidinių sienų, suvienodinti pasienio kontrolę prie sienų su ne Europos Sąjungos valstybėmis ir įgyvendinti bendrą vizų politiką. Taip buvo sukurta vadinamoji Šengeno erdvė. Pasirašyta Šengeno sutartis, ją įgyvendinanti Konvencija ir kiti šiuos susitarimus įgyvendinantys teisės aktai tapo ES sutarčių neatskiriama dalimi. Šengeno erdvė pamažu plėtėsi. Lietuvos Respublikos pasirašyto Stojimo į Europos Sąjungą sutarties akto 35 str.¹⁰, numatyta Šengeno priemonė – laikinasis finansinis instrumentas, skirtas finansuoti naujų valstybių narių Europos Sąjungos išorės sienų stiprinimo priemonės, susijusias su Šengeno *acquis* įgyvendinimu ir išorės sienos kontrole. Pagrindinis šios priemonės tikslas – užtikrinti išorinės ES sienos saugumą pagal Šengeno *acquis* nustatytus reikalavimus¹¹.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, asmenų, bandančių neteisėtai patekti į Lietuvos Respublikos teritoriją, skaičius didėjo, todėl, siekiant užkardyti nelegalią migraciją, buvo būtina iki 2007-07-01 įgyvendinti Šengeno *acquis* reikalavimus išorinei Europos Sąjungos sienų kontrolei su nepriklausančiomis Europos Sąjungai valstybėmis ir betarpiškai sustiprinti turimas Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologų pajėgas bei suformuoti pasienio regionų policijos įstaigų, esančių prie

¹⁰ 2003 m. balandžio 16 d. Belgijos Karalystės, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos sutartis dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutarties aktas.

¹¹ Šengeno priemonės programai projektai. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita. 2006-09-05 Nr. 2040-9-17.

išorinių Europos Sąjungos sienų, kinologų pajėgas, galinčias efektyviai talkinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos padaliniams¹².

Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir policijos įstaigų, kurių aptarnaujamos teritorijos ribojasi su išorine Europos Sąjungos siena (toliau – pasienio regionų policijos įstaigos), kinologų gebėjimą tinkamai ir efektyviai atlikti savo funkcijas iš esmės sąlygoja turimų kinologijos specialistų, tarnybinių šunų ir transporto priemonių kiekis bei geros kinologijos specialistų rengimo ir tarnybinių šunų dresavimo bazės.

Valstybės sienos apsaugos tarnybai sienos apsaugai užtikrinti reikėjo 350 kinologų ir tarnybinių šunų, iš jų 270 kinologų ir tarnybinių šunų ES išorinei sienai saugoti. 2004 metais Valstybės sienos apsaugos tarnyba neturėjo kinologų mokymo bazės, kuri užtikrintų tinkamą kinologijos specialistų ir tarnybinių šunų rengimą. Laikina kinologų mokymo bazė buvo Mickūnuose, tam nepritaikytose, neatitinkančiose sanitarinių ir higienos reikalavimų patalpose, o pasienio regionų policijos įstaigose iš reikalingų 92 kinologų su tarnybiniais šunimis buvo tik 16 kinologų su tarnybiniais šunimis. Transporto priemonių, skirtų kinologams reaguoti į įvykius, nebuvo, taip pat buvo būtina renovuoti policijos tarnybinių šunų dresavimo ir kinologų rengimo bazes.

Įvertinus 2004 m. turimas Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio regionų policijos įstaigų kinologų pajėgas, galima teigti, kad šalies kinologijos pajėgas buvo būtina plėsti ir stiprinti, siekiant užtikrinti Šengeno *acquis* reikalavimus išorinių Europos Sąjungos sienų apsaugai.

Užtikrinant Europos Sąjungos išorinių sienų apsaugą, didėjo kinologų ir tarnybinių šunų parengimo reikalavimai ir kitų darbų apimtys. Tam buvo reikalingos specialios patalpos atitinkamos rūšies mokymams organizuoti.

Įgyvendinant Šengeno priemonę – laikinasis finansinis instrumentas, skirtas finansuoti naujų valstybių narių Europos Sąjungos išorės sienų stiprinimo priemonės, susijusias su Šengeno *acquis* įgyvendinimu ir išorės sienos kontrole, buvo parengtas Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir policijos įstaigų kinologijos plėtros prie ES išorinių sienų projektas.

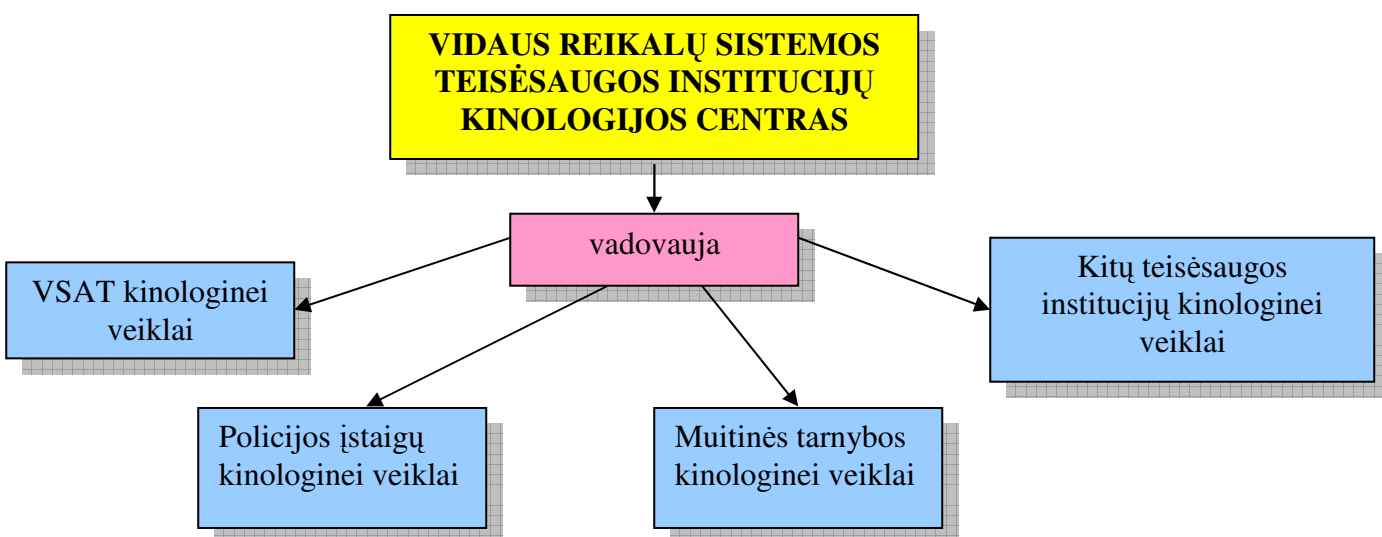
Pagrindinis šio projekto uždavinys buvo įkurti Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centrą, renovuojant Lietuvos policijos kinologijos bazes, suformuoti Valstybės sienos

¹² Kazlovaitė I. Šengeno priemonė Lietuvoje. Jurisprudencija, 2005, t. 72 (64), p. 110.

apsaugos tarnybos ir pasienio rajonų policijos įstaigų kinologų tinklą, užtikrinantį išorinių Europos Sąjungos sienų kontrolės režimo reikalavimus ir vykdyti nelegalios migracijos prevenciją.

Buvo suplanuotas statyti Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centras (toliau – Kinologijos centras), kuris būtų 15 km nuo pietrytinių Lietuvos sienų (26 km iki Vilniaus miesto), Mickūnų užkardos teritorijoje. Projekte numatyta, kad centre turėtų dirbti 16 kinologų instruktorių, bus mokoma iki 30 kinologų ir tarnybinių šunų, įrengtas 30 vietų bendrabutis kursantams mokymų metu apgyvendinami. Šiame Kinologijos centre bus ruošiami įvairių paskirčių tarnybiniai šunys, kurie mokymo metu prireikus bus panaudoti sienos apsaugai sustiprinti bei patikrinti operatyvinę informaciją. Kaip minėta, Kinologijos centras bazuosis netoli Vilniaus miesto ir, esant būtinumui, suteiks pagalbą kitoms tarnyboms (policijai, krašto apsaugai, gelbėjimo tarnyboms).

Steigiant kinologijos centrą buvo plačiai diskutuojama ar ne ekonomiškiau ir efektyviau būtų steigti bendrą Vidaus reikalų sistemos kinologijos centrą, kuris koordinuotų visų tarnybų kinologų veiklą, organizuotų mokymus, šunų išsijimą ir kitus klausimus. Buvo planuojama tokia valdymo schema:

Buvo manoma, kad tokio centro sukūrimas padėtų sutaupyti pinigines lėšas, užtikrintų centralizuotą kinologų mokymą ir t.t.

Šios idėjos šalininkai teigė, kad įgyvendinant šį valstybės sienos apsaugos siūlomą modelį, svarbiausia yra apibrėžti (išskirti bei susisteminti) valstybės sienos apsaugos subjektus, nustatyti jų atsakomybę ir kompetenciją, tarpusavio veiksmų koordinavimą bei tinkamai ir efektyviai panaudoti valstybės išteklius skirtus kinologų ir tarnybinių šunų rengimui. Lietuvos teisės aktų

reglamentuojančių tarnybinių šunų panaudojimą pritaikymas bendriems Europos sąjungos teisės aktams. Suvienodinti kinologų rengimo sistema užtikrinančia efektyvų ir profesionalų tarnybinių šunų panaudojimą.

Tokiam modeliui priimti būtinas strateginis sprendimas, kuris atspindėtų įstatymų ir kitų teisės aktų leidėjo politinės valios išraišką.

Tačiau buvo nemažai ir šios idėjos priešininkų. Pirmiausia reikia paminėti užsienio ekspertus. Suomijos, Lenkijos ir kitų valstybių kinologijos ekspertai teigė, kad šio principu paremtas kinologijos centralizuotas valdymas buvo įkurtas kelete valstybių, tokių kaip Suomija, Vokietija, Lenkija, tačiau dėl jo ydingumo, šio kinologijos sistemos valdymo buvo atsisakyta.

Viena iš priežasčių yra finansavimas. Kaip žinome, kiekviena tarnyba turi atskirus biudžetus, todėl labai sunku suderinti bendro Kinologijos centro finansavimą.

Antra, mano nuomone, labai svarbi priežastis dėl kurios tokio centro steigimo reikia atsisakyti – kinologų mokymo specifika. Kaip žinome, skirtingų tarnybų skiriasi uždaviniai, todėl ir tarnybiniai šunys naudojami skirtingiems tikslams. Pavyzdžiui, visiškai yra kitokia šuns taktika naudojama policijoje, kuomet šuo naudojamas daugiabučiuose pastatuose ir visai kitokia naudojama Valstybės sienos apsaugos tarnyboje, kur pagrindinė šuns panaudojimo vieta valstybės sienos „žaliosios zonos“ apsauga.

Be to, šunų mokymas turi būti nuolat orientuojamas į tarnyboje pastebimas atskirų nusikaltimų tendencijas. Pavyzdžiui, padaugėjus spirito produktų, cigarečių kontrabandos atvejams, šunys operatyviai turi būti perorientuojami darbui šių nusikalstamų veikų užkardymo kryptimi.

Atsižvelgiant į šias ir kitas problemas, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje buvo nuspręsta steigti atskirą Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centrą.

Taip pat buvo numatyta, kadangi Valstybės sienos apsaugos tarnybos saugoma išorinė Europos Sąjungos siena sutampa su 15 policijos įstaigų aptarnaujamos teritorijos administracine riba (Varėnos, Lazdijų, Šakių, Jurbarko, Šilutės, Zarasų, Ignalinos, Vilniaus, Vilkaviškio, Švenčionių ir Šalčininkų rajonų bei Druskininkų, Neringos, Pagėgių ir Visagino policijos komisariatai). Todėl siekiant užtikrinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio regionų policijos įstaigų efektyvią veiklą užkardant nelegalią migraciją, t.y. reaguoti į Valstybės sienos apsaugos tarnybos padalinių pranešimus apie teisės pažeidimus, susijusius su nelegaliu Europos Sąjungos išorinės sienos kirtimu bei užtikrinti nelegaliai kirtusių Europos Sąjungos išorinę sieną asmenų paiešką, persekiojimą, sulaikymą. Įkūrus Kinologijos centrą ir renovavus Lietuvos policijos

kinologijos bazes, kurių pagrindinė funkcija Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir policijos kinologijos specialistų ir tarnybinių šunų rengimas ir reguliarius kvalifikacijos kėlimas, įsigijus specializuotą autotransportą, specialiai pritaikytą tarnybiniams šunims vežti, būtina sukurti bendrą Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio regionų policijos įstaigų kinologų tinklą¹³.

Taigi, pagrindinis Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir policijos įstaigų kinologijos plėtros prie ES išorinių sienų projekto tikslas - įkuriant Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centrą, renovuojant Lietuvos policijos kinologijos bazes, suformuoti Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio rajonų policijos įstaigų kinologų tinklą, užtikrinantį išorinių Europos Sąjungos sienų kontrolės režimo reikalavimus ir vykdyti nelegalios migracijos prevenciją.

Projekte numatyta, kad įgyvendinus šį projektą, bus sukurtas efektyviai funkcionuojantis kvalifikuotų kinologijos specialistų ir profesionalių tarnybinių šunų tinklas, padedantis sustiprinti išorinės Europos Sąjungos sienos kontrolę bei įgalinantis Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio regionų policijos įstaigų kinologus operatyviai reaguoti į įvykius, susijusius su išorinės sienos režimo pažeidimais ištisą parą. Įkurtas Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centras, renovuotos policijos kinologijos bazės¹⁴. Mokymo procesas vyks ištisus metus: kinologų ir tarnybinių šunų mokymas, kvalifikacijos kėlimas, tarnybinių šunų veisimas. Bus įsigyta specializuoto autotransporto, pagausintas policijos tarnybinių šunų skaičius, kad į įvyki būtų reaguojama kompleksiškai (žr. lentelę Nr. 2.).

RODIKLIO PAVADINIMAS	MATAVIMO VIENETAS	LAUKIAMAS REZULTATAS
Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centro pastatymas ir eksploatacijos pradžia	Metai	2006
Mokymo procesas vyks ištisus metus: pasieniečių-kinologų ir tarnybinių šunų mokymas,	Paruošti pasieniečiai-kinologai ir tarnybiniai šunys per metus;	Per metus bus išmokyta apie 30 pasieniečių-kinologų su jaunais šunimis ir apie 170 pasieniečių-

¹³ Pasienio policijos departamento prie LR VRM Vyriausiojo pasienio policijos komisaro 2000 m. spalio mėn. 2 d. Įsakymu Nr.4-372 patvirtintas Pasienio policijos kinologinės veiklos plėtros planas 2001-2003 m.

¹⁴ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir policijos įstaigų kinologijos plėtros prie ES išorinių sienų projektas. Dokumentas gautas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos.

kvalifikacijos kėlimas, tarnybinių šunų veisimas.		kinologų su tarnybiniais šunimis bei kinologijos specialistų (instruktorių) kurie kels kvalifikacija.
Renovuoti Lietuvos policijos kinologijos centrą ir įkurti Alytaus regiono Kinologijos skyrių	Metai	2006
Bendri Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir policijos pareigūnų kinologų mokymai	Mokymų skaičius per metus	2
Užkardos saugomame valstybės sienos prie išorinių ES sienų ruože kinologo patruliavimas su tarnybiniu šunimi ištisą parą	Vnt.	Ne mažiau 2
Pasienio regionų policijos įstaigų kinologų reagavimo laikas į Valstybės sienos apsaugos tarnybos prašymą	Min.	Ne daugiau kaip per 60 min.

Lentelė Nr. 2. Numatomos projekto priemonės.

Pagrindiniai projekto uždaviniai ir jų įgyvendinimo rodikliai:

- Suformuoti Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio rajonų policijos įstaigų kinologų tinklą, užtikrinantį išorinių Europos Sąjungos sienų kontrolės režimo reikalavimus ir vykdyti nelegalios migracijos prevenciją¹⁵.
- Pastatyti 2004-2006 Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centrą ir pradėti jį eksploatuoti.
- Renovuoti Lietuvos policijos kinologijos centrą ir Alytaus regiono kinologijos padalinį.
- Parengti kinologus ir tarnybinius šunis nelegalios migracijos užkirtimui per valstybės sieną ir kontrabandos gabenimui per ją (narkotinių medžiagų, ginklų, sprogmenų, alkoholio), kas ypatingai aktualu prie Europos Sąjungos išorinių sienų.

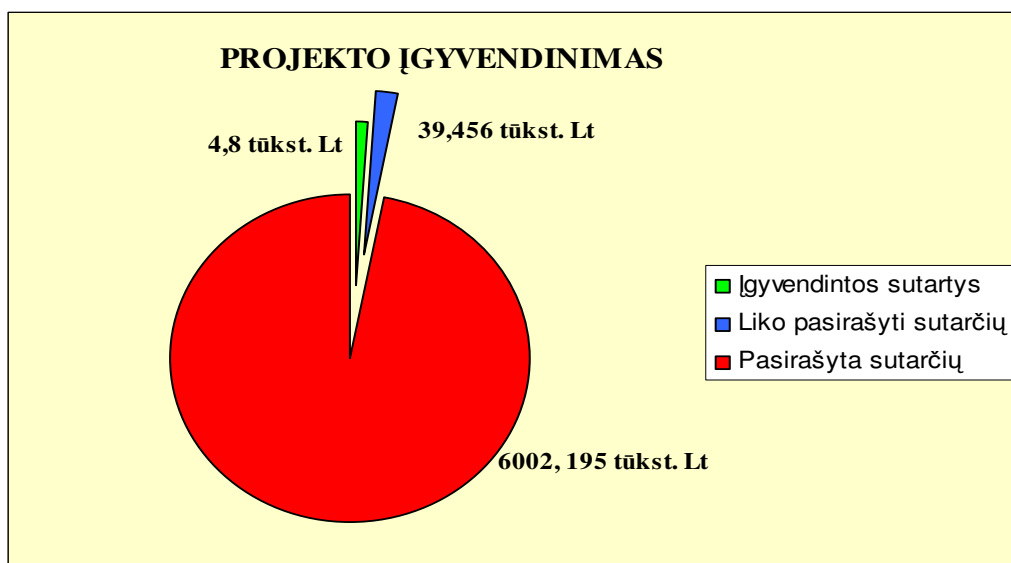
¹⁵ Projekto paraiška. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM ir policijos įstaigų kinologijos plėtra prie ES išorinių sienų. Dokumentas gautas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos.

- Užtikrinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio rajonų policijos įstaigų bendradarbiavimą vykdant nelegaliai kirtusių išorinę Europos Sąjungos išorinę sieną asmenų paiešką, persekiojimą, sulaikymą.

- Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir policijos kinologų tinklo pagalba užtikrinti išsistatą parą nepertraukiamą reagavimą į pranešimus, susijusius su nelegaliu sienos kirtimu.

- Įsigyti specializuotas transporto priemones, specializuotą įrangą ir kitas priemones (28 specializuotus automobilius, 76 tarnybinius šunis ir kt.)¹⁶.

Grįžtant prie su kinologijos veikla susijusių organizacinių problemų, reikia paminėti, kad kuriant Kinologijos centrą, kuris turėtų išspręsti daugumą šiuo metu egzistuojančių VSAT kinologinės veiklos problemų, nesilaikoma projekte numatytų projekto įgyvendinimo terminų, dar ne visos reikiamos rangos ir statybos sutartys yra sudarytos, taip yra todėl, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija nepakankamai kontroliuoja ir prižiūri institucijas įgyvendinančias Šengeno priemones ir įsisavinant gautą paramą¹⁷ (žr. grafiką Nr. 3.)

Grafikas Nr. 3. VSAT kinologijos centro statybos projekto įgyvendinimas.

Kaip matome, įgyvendinta sutarčių labai mažai, o kai kurios dar nepasirašytos. Remiantis Valstybės kontrolės atlikto audito duomenimis Projekto įgyvendinimo etapai neatitinka projekto

¹⁶ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir policijos įstaigų kinologijos plėtros prie ES išorinių sienų projektas. Dokumentas gautas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos.

¹⁷ Šengeno priemonės programai projektai. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita. 2006-09-05 Nr. 2040-9-17.

paraiškoje nurodyto detalaus projekto įgyvendinimo grafiko ir Europos Komisijos sprendime dėl 2004 m. finansinio įnašo numatyto projekto įgyvendinimo plano. Projekto paraiškoje numatyta, kad viešieji pirkimai ir sutarčių pasitaršymas bus vykdomas 2004-12-01-2005-01-31, tačiau pirmieji viešieji pirkimai pradėti vykdyti 2005 m. II pusmetyje, nes tik 2005 m. birželio mėn. pasirašytos finansavimo sutartys. Visos projektui įgyvendinti reikalingos sutartys turi būti pasirašytos iki Europos Komisijos 2006-03-08 sprendime Nr. C(2006)684 nurodyto termino, t.y. – 2006-12-31.

Įgyvendinant projektą, viešųjų pirkimų dokumentų ir sutarčių derinimas su atsakingąja ir įgyvendinančiąja institucijomis užtruko dažnai ilgiau nei nustatyta Taisyklėse. Pvz.: VSAT Kinologijos centro statybos darbų viešojo pirkimo dokumentai suderinti per 36 d. d., t.y. 11 d. ilgiau nei numatyta Taisyklėse (25 d. d., kai taisoma vieną kartą (neįskaitant persiuntimo paštu laiko)). CPVA, paramos gavėjo pateiktus dokumentus nagrinėjo ir su išvadomis dėl jų, pateikė VRM po 20 d. d. t.y. 10 d. d. vėliau nei numatyta Taisyklėse¹⁸.

Neskelbiamų derybų būdų vykdytų pirkimų viešųjų pirkimų dokumentai parengti ir patekti CPVA vėliausiai, nes iki 2006-04-04 nebuvo patvirtinti tipiniai viešųjų pirkimų dokumentai paslaugoms pirkti neskelbiamų supaprastintų derybų būdu (toks pirkimas būtinas perkant projektinės priežiūros paslaugas). Taip pat vėliau pradėtos ir įprasta komercinė praktika vykdytų pirkimų procedūros, nes Šengeno priemonės administravimo taisyklėse patvirtintose Vidaus reikalų ministro 2004-07-16 įsakymu Nr. 1V-230 nedetalizuota projektų, kuriems reikia atlikti pirkimus, taikant įprastą komercinę praktiką, įgyvendinimo tvarka¹⁹.

Projektas įgyvendintas 2006 m. II ketv., tai yra metais vėliau, negu buvo numatyta projekto paraiškoje ir EK sprendime skiriant finansavimą, todėl, manau, jog projektą įgyvendinančios institucijos turėtų atsakingiau laikytis nustatytų Europos Komisijos terminų, tačiau projektas turėtų būti sėkmingai įgyvendintas.

Kalbant apie Kriminologijos centro sukūrimą, pažymėtina, kad tai didelis žingsnis kuriant efektingą, kinologų ir jų šunų aukštą kvalifikaciją užtikrinančią instituciją.

¹⁸ Šengeno priemonės programai projektai. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita. 2006-09-05 Nr. 2040-9-17.

¹⁹ Šengeno priemonės programai projektai. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita. 2006-09-05 Nr. 2040-9-17.

Už pasienio policijos kinologinę veiklą bus atsakingas Kinologijos centras, esantis pasienio policijos mokyklos sudėtyje ir etatuose. Centras įsteigtas perkėlus pasienio policijos mokyklą į naują dislokacijos vietą.

Centras rengs kvalifikuotus ir aukšto lygio kinologijos specialistus (kinologo ir kinologoinstruktoriaus kvalifikacijos) rinktinėms. Atrinktiems kandidatams bus suteikiamos aukšto lygio teorinės žinios ir praktiniai įgūdžiai, kurie užtikrins personalo pasirengimą eiti atitinkamas pareigas.

Be to, centras pagal atskirus susitarimus teiks šios srities mokymo paslaugas policijos, muitinės ir kitų žinybų darbuotojams bei atstovams. Centras vykdys taikomąjį mokslinį tiriamąjį darbą, kuris remia tolygią ir racionalią kinologinės veiklos plėtrą. Centre dirbantys specialistai ir instruktoriai bus aukšto lygio ir kompetencijos bei įgiję reikiamą pasirengimą²⁰.

Be mokymo, centras taip pat atsakys ir rūpinsis visa pasienio policijos kinologine veikla ir jos plėtra. Rinktinėse už šią veiklą atsakys rinktinės vyresnysis kinologas, užkardose - užkardos vyresnysis kinologas. Patruliavimas naudojant aukštos klasės šunis stiprina veiklos efektyvumą. Užkardose ir kitose tarnybos vietose, kur naudojami šunys, bus įrengtas reikiamas voljerų skaičius ir pagalbinės patalpos. Šunų priežiūra, dresavimas ir aprūpinimas reikalinga amunicija ir inventoriu yra tinkamai organizuotas ir atitinka reikalavimus²¹.

Taigi, greitu metu turėtų būti sukurtas efektyviai funkcionuojantis kvalifikuotų kinologijos specialistų ir profesionalių tarnybinių šunų tinklas, padedantis sustiprinti išorinės Europos Sąjungos sienos kontrolę bei įgalinantis Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir pasienio regionų policijos įstaigų kinologus operatyviai reaguoti į įvykius, susijusius su išorinės sienos režimo pažeidimais ištisą parą. Bus įkurtas Valstybės sienos apsaugos tarnybos Kinologijos centras, renovuotos policijos kinologijos bazės. Mokymo procesas vyks ištikus metus: kinologų ir tarnybinių šunų mokymas, kvalifikacijos kėlimas, tarnybinių šunų veisimas.

²⁰ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir policijos įstaigų kinologijos plėtos prie ES išorinių sienų projektas. Dokumentas gautas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos.

²¹ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir policijos įstaigų kinologijos plėtos prie ES išorinių sienų projektas. Dokumentas gautas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos.

3.1.2. Kinologų kontrolės ir koordinavimo sistemos tobulinimas

Tarnybos struktūrinis padalinys (rinktinė, Užsieniečių registracijos centras (toliau – URC), užkarda) atsako už pavaldžių padalinių aprūpinimą kinologinei veiklai reikalingomis patalpomis bei statiniais (voljerais, narvais, dresiravimo aikštelėmis, kitomis pagalbinėmis patalpomis), šunų amunicija, dresavimo ir priežiūros inventoriumi, maitinimu, profilaktinių priemonių atlikimu, vadovauja pavaldžių padalinių kinologinei veiklai ir jos plėtrai.

Šiuos uždavinius rinktinėje, URC tiesiogiai įgyvendina pareigūnas, atsakingas už kinologinę veiklą (toliau – kinologijos specialistas). Kiekviename tarnybos rinktinės sienos apsaugos skyriuje turi būti kinologijos specialistas. Jei nėra kinologijos specialisto (Ignalinos AE AR, URC ar kt.), šios funkcijos priskiriamos kitam pareigūnui, tai nurodant pareigybių aprašyme.

Plečiant kinologinę veiklą prie šių sienų, išvardytų rinktinių štabuose reikėjo įsteigti vyresniojo kinologo-specialisto etatą. Pirmiausia buvo siūloma įsteigti tokius etatus Vilniaus ir Ignalinos rinktinėse, vėliau, didėjant kinologų ir šunų skaičiui ir kitose minėtose rinktinėse. Jeigu tokio specialisto etatas nebūtų steigiamas, tolesnė kinologinės veiklos organizacija rinktinės mastu bus labai problematiška.

Siekiant išspręsti šią problemą Valstybės sienos apsaugos tarnyboje pradėti steigti vyresniojo kinologo etatai ir pakeista kinologinės veiklos instrukcija.

Remiantis Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.4-704 patvirtintos Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos instrukcijos 20 – 21 punktais, jei rinktinėje, užkardoje, URC yra daugiau nei 1 šuo, turi būti paskirtas pareigūnas, atsakingas už kinologinę veiklą (toliau – kinologų grupės vyresnysis). Kinologų grupių vyresnieji skiriami rinktinės, URC vadovo įsakymu. Prieš teikiant skirti kinologų grupių vyresniaisiais kandidatus rinktinės, URC vadovui, privaloma tai suderinti su rinktinės, URC kinologijos specialistu. Paprastai kinologų grupės vyresniuojui skiriamas didesnę darbo patirtį turintis kinologas.

Kinologų grupės vyresnysis pagal rinktinės, URC vadovo įsakymus ir kitas instrukcijas planuoja šunų mokymus ir juos praveda, analizuoja panaudojimo efektyvumą ir teikia pasiūlymus

užkardos, URC vadovui, rinktinės kinologijos specialistui dėl efektyvesnio šunų panaudojimo, be to, atstovauja savo užkardos, URC kinologams rinktinėje, URC²².

Manau, kad šis pakeitimas yra labai svarbus, nes juo įtvirtintas kinologinės veiklos koordinavimas užkardose, t.y. paskiriami už šią veiklą atsakingi asmenys, pavaldūs rinktinių vadams.

3.1.3. Kinologų trūkumas

Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2006 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 4-724 patvirtintuose Valstybės sienos apsaugos tarnybos teritorinių ir kitų struktūrinių padalinių pareigybių skaičiaus nustatymo kriterijuose numatyta, kad Kinologų pareigybių skaičius turi būti ne mažesnis nei 6 pareigybės sienai stebėti, jei valstybės sienos ruožo ilgis neviršija 30 km, jei viršija 30 km. – turi būti ne mažesnis nei 8 pareigybės. Jei užkardos veikimo teritorijoje yra tarptautinis pasienio kontrolės punktas – papildomai turi būti skiriamos 5 pareigybės.

Šiame įsakyme²³ taip pat numatyta, kad kinologų grupės vyresniųjų pasieniečių pareigybių skaičius turi būti ne mažesnis kaip 2 (neatsižvelgiant į valstybės sienos ruožo ilgį ar pasienio kontrolės punktų skaičių).

Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2006 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 4-724 patvirtintoje pasienio kontrolės punktų pareigybių skaičiaus nustatymo normatyvai ir užkardų pareigybių skaičiaus nustatymo metodikoje numatyta, jog kinologų pareigybės, nustatant minimalų, optimalų, maksimalų pamainos pareigūnų skaičių pasienio kontrolės punktuose, neįskaičiuojamos. Šios teisės normos skirtos tam, kad kinologai galėtų tiesiogiai vykdyti kinologo funkcijas ir jiems nebūtų pavedamos atlikti papildomos užduotys.

Taigi, kinologų skaičius kiekvienoje užkardoje yra griežtai reglamentuotas ir visi numatyti kinologų etatai turėtų būti užpildyti, deja šiuo metu labai daug etatų yra laisvų dėl kinologų trūkumo.

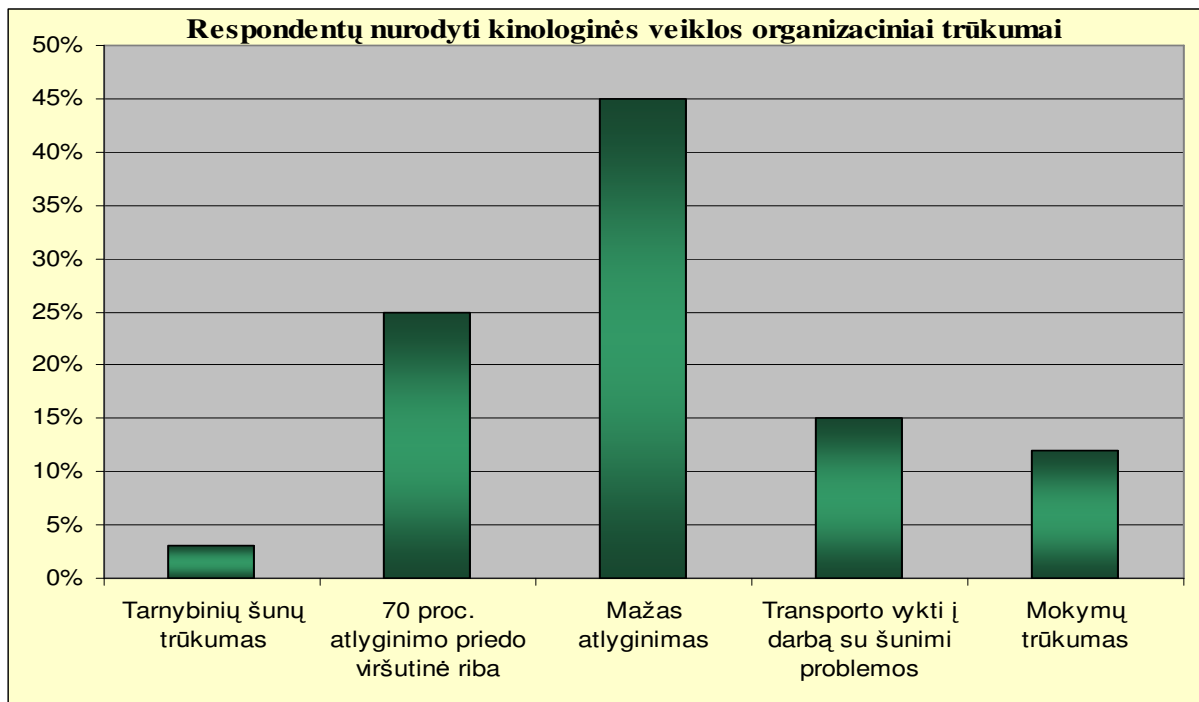
²² Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.4-704 patvirtintos Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos instrukcijos 21 punktas.

²³ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2006 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 4-724 patvirtinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos teritorinių ir kitų struktūrinių padalinių pareigybių skaičiaus nustatymo kriterijai.

Pagrindinės to priežastys yra:

- kinologų stygius teritoriniuose VSAT padaliniuose;
- nesukurta skatinimo sistema, leidžianti pritraukti naujus ir išsaugoti esamus perspektyvius kinologijos specialistus.
- nėra pakankamai tarnybinių šunų, išmokytų gerai atlikti pavestas funkcijas;
- dėl lėšų stokos ir mažos šunų pasiūlos VSAT įstaigose labai pablogėjo tarnybinių šunų bandos darbinės savybės;
- 70 procentų priedo ribojimas;
- nepakankama teritorinių VSAT padalinių materialinė techninė bazė.

Daugumą iš šių problemų nurodė ir autoriaus paklausti respondentai (žr. grafiką Nr.4).

Grafikas Nr. 4. Respondentų nurodyti kinologinės veiklos organizaciniai trūkumai.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba neturi kinologų mokymo bazės, kuri užtikrintų tinkamą kinologijos specialistų ir tarnybinių šunų rengimą. Laikina kinologų mokymo bazė yra Mickūnuose, tam nepritaikytose, neatitinkančiose sanitarinių ir higienos reikalavimų patalpose, o pasienio regionų policijos įstaigose šiuo metu iš reikalingų 92 kinologų su tarnybiniais šunimis yra tik 16 kinologų su tarnybiniais šunimis.

Sprendžiant šią problemą, manau, reikėtų:

- sukurti bendrą efektyvią kinologijos infrastruktūrą Lietuvoje;

- sukurti VSAT kinologų kvalifikacijos tobulinimo sistemą;
- parengti VSAT įstaigoms reikiamą kinologijos specialistų kiekį;
- sukurti skatinimo sistemą, leidžiančią pritraukti naujus ir išsaugoti esamus perspektyvius kinologijos specialistus.

Kalbant pavyzdžiui, apie skatinimo sistemą, pažymėtina, kad VSAT eilinių darbuotojų atlyginimai labai maži ir 20 procentų priedas prie atlyginimo nepadedą patraukti naujų darbuotojų dirbti kinologais, todėl reikėtų kurti naują darbuotojų skatinimo sistemą. Be to, reikia paminėti, kad pareigūnai turintys didesnę darbo stažą ir kvalifikacines kategorijas, jau be priedo už kinologo funkcijas gauna 70 procentų priedą, kuris yra maksimalus dirbantiems valstybės tarnyboje. Todėl praktiškai už kinologo funkcijas kinologai nieko negauna. Iš viso šiuo metu VSAT net 31 kinologui yra iš darbo užmokesčio (kuriems priemokos viršija 70 proc.) atskaičiuojama apie 260 lt. ir tai yra didžiausią patirtį turintys kinologai. Pareigūnai į tarnybą vyksta susikoooperavę (vienoje mašinoje 3-4 pareigūnai), kinologui tenka vyksti vienam, nes vežasi tarnybinį šunį kartu. Dėl to eksperimento tvarka yra peržiūrėtas kinologų darbo grafikas ir Vilniaus bei Pagėgių rinktinėse yra suplanuotas darbas po 24 val. (kiti dirba po 12 val.) taip pareigūnui tenka mažiau kartų vyksti į tarnybą ir sutaupo lėšas.

Siekiant išspręsti būtinumą didinti kinologams atlyginimus VSAT KVOS pasiūlė suvienodinti šiuo metu rinktinėse nevienodas Sienos apsaugos skyriuose esančias kinologijos specialistų pareigybes bei jų kategorijas, kai kurias iš jų pakeičiant į vyresniojo specialisto ir pakeliant iki 7 kategorijos. Tai atlikus, būtų sustabdyta personalo kaita ir turėtų atsirasti norinčių užimti šiuo metu esančias laisvas Sienos apsaugos skyriuose kinologijos specialistų pareigybes.

Siekiant sumažinti pasieniečių kinologų perėjimą į kitas tarnybas siūloma mažinti Sargybų būrio Kinologų grupėse pasieniečių (C lygio 3 kategorija) ir vyresniųjų pasieniečių (C lygio 3 kategorija) pareigybes ir pakeisti jas kinologų grupės jaunesniųjų specialistų pareigybėmis (C lygio 4 kategorija). Taip būtų 37 pareigybės per visą pasienį²⁴.

2006-06-28 Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Strateginio planavimo ir valdymo tobulinimo bei logistikos komisijos posėdyje šiam pasiūlymui buvo pritarta ir nuspręsta:

²⁴ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Strateginio planavimo ir valdymo tobulinimo bei logistikos komisijos posėdžio 2006-06-28 protokolas Nr. 9-666, Vilnius.

- Rinktinių Sienos apsaugos skyriuose kinologijos specialistų pareigybes, pakeisti į Sienos apsaugos skyriaus vyresniojo specialisto pareigybes (7 kategorijos) (jei yra žemesnės);
- Mažinti užkardose Sargybų būrio Kinologų grupėse pasieniečių ir vyresniųjų pasieniečių pareigybes įsteigiant Sargybų būrio Kinologų grupėse jaunesniojo specialisto pareigybes (C lygio, 4 kategorijos)²⁵.
- Pakeitimus, suderinus su visomis rinktinėmis, atlikti iki 2006 metų pabaigos.

Manome, kad šie pakeitimai turėtų pakeisti esamą situaciją į gerąją pusę, be to reikia tikėtis, kad ir įkurtas naujas VSAT Kinologijos centras padės išspręsti bent dalį šių problemų ir sustiprins bei praplės kinologų pajėgas.

3.1.4. Bendradarbiavimas su policijos institucijomis

ES Šengeno katalogo 1 tome: išorinių sienų kontrolė, išsiuntimas ir readmisija numatyta, jog sienos valdymui svarbus operacinis kovos su sienos pažeidimais aspektas. Todėl yra svarbu turėti įstatymus, kurie suteikia visoms atitinkamoms institucijoms (pasienio apsaugai, policijai, muitinei, teismams ir kt.) teisinę galimybę užkardyti ir aptikti su siena susijusius nusikaltimus neapsiribojant vien tik uždaru pasienio rajonu. Šiame ir kitose ES teisės aktuose pabrėžiama būtinybė VSAT pareigūnams užkardant pasienio ruožo pažeidimus bendradarbiauti su kitomis teisėsaugos institucijomis, tokiomis kaip muitinė ir policija.

Tačiau reikia pažymėti, kad šiuo metu VSAT ir policijos bendradarbiavimo lygis labai žemas ir turėtų būti labai tobulinamas. Kaip žinome, VSAT pareigūnai sulaikyti, patikrinti asmenis gali tik pasienio ruože, o už jo ribų ne. Todėl, pavyzdžiui, nepaklusimo sustoti atvejais labai svarbus bendradarbiavimas su policija, kuriai operatyviai pranešus būtų galimas įtariamųjų asmenų persekiojimas už pasienio ruožo ribų.

Prastą bendradarbiavimo tarp policijos ir VSAT padalinių lygį nurodė ir 82 proc. respondentų, kurių teigimu policija dažniausiai atvyksta pavėluotai, blogai koordinuojami bendri tarnybų veiksmai, o sulaikius pažeidėjus, kuriems protokolą turi surašyti policijos pareigūnai, polininkų kartais tenka laukti net keletą valandų.

²⁵ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Strateginio planavimo ir valdymo tobulinimo bei logistikos komisijos posėdžio 2006-06-28 protokolai Nr. 9-666, Vilnius.

Tačiau tam pasiekti turi būti sukurtas tam tikras teisinis pagrindas, numatoma kaip tarnybos bendradarbiauja, turi būti praversti atitinkami bendri mokymai tarnybų budėtojams ir kitiems pareigūnams kurie koordinuotų savų tarnybų darbą bendrose operacijose.

Kalbant apie kinologijos funkcijų atlikimą, ES teisės aktuose numatyta, jog VSAT veiklai gali būti pasitelkiama teritorinių policijos padalinių, esančių netoli valstybės sienos kinologų pagalba.

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog būtina sukurti bendrą VSAT ir policijos padalinių bendrą veiksmų planą, kuris padėtų kovoti su sunkiais valstybės sienos pažeidimais. Be to, reikia pažymėti, kad sprendžiant siauros VSAT pareigūnų kompetencijos problemą, šiuo metu teikiama teisės aktų projektai, kurie suteiktų VSAT pareigūnams įgaliojimus veikti ir už pasienio ruožo ribų.

3.2. Kinologijos funkcijų įgyvendinimo VSAT teisinės problemos

3.2.1. Tarnybinio šuns statuso įvertinimo problema

Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymo 23 straipsnyje numatyta, kad pareigūnas, vykdydamas tarnybines pareigas, turi teisę panaudoti specialiąsias priemones (guminę lazda, antrankius, surišimo priemones, dujas, priverstinio transporto priemonių sustabdymo priemones, kovos imtynių veiksmus ir tarnybinius šunis):

- 1) atremdamas užpuolimą prieš pareigūnus ir kitus asmenis, vykdančius pareigas pasienio ruože, pasienio kontrolės punkte, saugomame objekte;
- 2) sulaikydamas valstybės sienos, saugomo objekto pažeidėjus, piktybiškai nepaklūstančius pareigūnui arba jam pasipriešinančius;
- 3) išlaisvindamas įkaitus;
- 4) užkirsdamas kelią teisėtvarkos pažeidimams pasienio ruože, pasienio kontrolės punkte, saugomame objekte;
- 5) atremdamas saugomų pareigūnų, pastatų, pavienių patalpų ir transporto priemonių užpuolimus arba išlaisvindamas užimtus šiuos objektus;
- 6) kitais policijos veiklą reglamentuojančių įstatymų nustatytais atvejais.

Taigi šiame įstatyme ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos Sienos kontrolės nuostatuose ilgą laiką tarnybinis šuns buvo įtvirtintas kaip specialioji priemonė, tačiau kaip žinome dažnai, pavyzdžiui, atliekant automobilių patikrinimą šuns panaudojimo jokia būdu negalima sulyginti su specialiųjų priemonių naudojimu, nes jo panaudojimas neatitikdavo aukščiau nurodytų specialiųjų priemonių panaudojimo pagrindų. O šuo tokiais atvejais buvo naudojamas tik kaip pagalbinė priemonė.

Siekiant išspręsti šią teisinę spragą, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Štabo Kinologijos veiklos organizavimo skyrius pateikė pasiūlymus dėl sienos kontrolės nuostatų pakeitimo²⁶. Minėtais pasiūlymais buvo pasiūlyta Sienos kontrolės organizavimo nuostatus papildyti ir išdėstyti juos sekančiai:

²⁶ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos štabo kinologijos veiklos organizavimo skyriaus 2006-09-15 tarnybinis pranešimas Nr. 13-3048.

2.7. Tarnybinės priemonės – tai pasienio sargybų naudojama ginkluotė, tarnybinės transporto priemonės, slidės, tarnybiniai šunys, ryšio, stebėjimo, signalizacijos, specialiosios ir kitos priemonės;

2.11. Specialiosios priemonės – guminės ir kitokios specialios lazdos, antrankiai, surišimo priemonės, dujos, priverstinio transporto priemonių sustabdymo priemonės, kovos, imtynių veiksmai, tarnybiniai šunys ir kitos priemonės, naudojamos tarnybinėje veikloje.

Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2006 m. spalio 6 d. įsakymu Nr.4-706 atsižvelgiant į minėtus pasiūlymus buvo pakeisti sienos kontrolės nuostatai, juose įtvirtinant šunis ir kaip specialiąsias ir kaip tarnybines priemones.

3.2.2. Tarnybinių šunų testavimas ir kategorijų jiems suteikimas

Kalbant apie Lietuvos teisės aktų atitikimą ES teisės aktų reikalavimams pažymėtina, kad iki šiol yra daug neatitikimų. Nagrinėjant kinologijos teises problemas pažymėtina, kad ES teisės aktai numato, kad kiekviena šalis turi teisiškai įtvirtinti tarnybinių šunų testavimo ir kategorijų jiems suteikimo tvarką, pagal kurią būtų galima patikrinti tarnybai naudojamus šunis, jų patikimumą ir suteikti jiems atitinkamą kategoriją. Tik esant tokiems patikrinimams galima naudoti šunis tarnyboje.

Taigi, Lietuvai būtina įstatyminiu pagrindu įtvirtinti tarnyboje naudojamų šunų testavimo tvarką, nes šunys, kaip ir kitos tarnybinės priemonės turi būti testuojamos ir tikrinamos, vėliau išduodant patikros dokumentus.

Sprendžiant šią spragą Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado 2003 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr.4-189 buvo patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos tarnybinių šunų testavimo ir kategorijų jiems suteikimo instrukcija.

Instrukcija nustato pagrindinius Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM (toliau – tarnyba) tarnybinių šunų kategorijų reikalavimus, nagrinėją suteikimo ir šunų testavimo tvarką. Šios instrukcijos 2 punkte numatyta, kad tarnybiniai šunys (toliau – šunys) pagal paruošimo lygį skirstomi į tris kategorijas:

1. bazinę (C – lygis);
2. eksploatacinę (B – lygis);
3. aukščiausią (A – lygis).

Šunų kategorijai nustatyti atliekamas testavimas. Testavimą vykdo Kinologijos veiklos organizavimo skyrius (toliau –Kinologijos skyrius) kinologo tarnybos vietoje (prie valstybės sienos ar pasienio ruože). Kad šuo gautų įvertinimą, jis turi atitinkamai išlaikyti testus: fizinės ištvermės, elgsenos ir specializacijos. Fizinės ištvermės ir elgsenos testai gali būti atliekami ir ne kinologo tarnybos vietoje. Bazinė, eksploatacinė ir aukščiausia kategorijos skiriamos šunims, išlaikius atitinkamus testus. Bazinė ir eksploatacinė kategorijos galioja vienerius metus, o aukščiausia – dvejus metus. Šuo testuojamas vieną kartą per metus nuo dviejų metų amžiaus. Tą pačią dieną galima testuoti ne daugiau kaip septynis šunis. Kiekvieno šuns testavimas atliekamas per dvi dienas, neįskaitant fizinės ištvermės ir paklusnumo testų²⁷.

Rinktinėje susidarius ketinančių laikyti kategorinius testus kinologų grupei, atsakingi už kinologinę veiklą asmenys informuoja KVOS. KVOS numato šunų testavimo datą. Likus savaitei iki šios datos rinktinėje organizuojamas šunų ištvermės testavimas. Testai atliekami šioje instrukcijoje numatyta tvarka. Prieš kiekvieną testą kinologas supažindinamas su testo reikalavimais. Testo metu jokios pastabos nesakomos, tik informuojama atlikus testą. Po testų atlikimo apie šuns įvertinimą testuotojas kinologą informuoja žodžiu iškart, o vėliau VPM Kinologijos skyrius raštu informuoja tarnybos struktūrinį padalinį. Tarnybos struktūrinis padalinys, gavęs VPM Kinologijos skyriaus įvertinimą apie šuns atliktus testus, skiria šuniui savo įsakymu atitinkamą kategoriją²⁸.

Visuose atliekamuose kinologo su šunimi testuose dalyvauja užkardos vadovybė ir tarnybos struktūrinio padalinio specialistas, atsakingas už kinologinę veiklą, o atliekant narkotinių, sprogstamų medžiagų, tabako gaminių, alkoholio ir ginklų paiešką – ir to struktūrinio padalinio Operatyvinės veiklos specialistas.

Kilus įtarimui dėl kinologo darbo kokybės, testavimas gali būti atliekamas bet kuriuo laiku. Gavus neigiamą įvertinimą, buvusi aukštesnė kategorija pakeičiama pagal gautą įvertinimą.

²⁷ Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado 2003 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr.4-189 buvo patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos tarnybinių šunų testavimo ir kategorijų jiems suteikimo instrukcija.

²⁸ Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado 2003 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr.4-189 buvo patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos tarnybinių šunų testavimo ir kategorijų jiems suteikimo instrukcija.

3.2.3. Odorologiniai tyrimai ir jų vertinimas teismuose

Kvapo pėdsakai nusikaltėliams persekioti ir surasti, kontrabandinėms prekėms ieškoti, jų priklausomybei nustatyti nusikaltimų tyrimo praktikoje naudojami jau gana seniai. Iš pradžių kvapo pėdsakai buvo naudojami tik operatyvinėje veikloje, bet plėtojantis mokslui, atsirandant šiuolaikinėms kvapų nustatymo ir konservavimo techninėms priemonėms atliekant eksperimentinius tyrimus kvapų prigimčiai, savybėms nustatyti, jau galima galvoti ir apie genetiškai sąlygoto kvapo individualumo panaudojimą identifikaciniams laboratoriniams tyrimams atlikti. Formuojasi nauja kriminalistikos technikos šaka – kriminalistinė odorologija, tirianti kvapų pėdsakų surinkimo, konservavimo ir tyrimo metodus, taip pat technines priemones kvapų pėdsakų pirminio šaltinio tapatumui nustatyti²⁹.

Odorologinis objektų tyrimas grindžiamas šunų uoslės analizatoriaus specifiniu sugebėjimu greitai įsiminti duotus uostyti žmogaus individualius kvapus ir atpažinti juos iš šviežių ir konservuotų pavyzdžių, taip pat tarp daugelio pėdsakų ir sumaišytus su kitais kvapais.

Subjektas, prisilietęs prie daiktų, ant jų paviršiaus palieka kvapo pėdsakus. Kvapo pėdsakai aplinkoje ilgai išlieka. Žmogus jų neužuodžia, todėl negali jų kontroliuoti. Vadinasi pats subjektas - kvapų pėdsakų sukėlėjas - jų sunaikinti negali, todėl kvapų pėdsakai išsaugo informaciją apie įvykio dalyvius. Įvykio vietoje surinktus kvapo pėdsakus galima išsaugoti neribotą laiką hermetiškai juos laikant induose. Kvapams išskirti naudojami adsorbentai, pagaminti iš audinio (flanelės, bjaus ar sterilaus medicininio tvarsčio) 15x20 cm dydžio atraižų, kurios laikomos 0,5 l talpos stiklainiuose. Stiklainiai turi būti šviesūs ir be pašalinių kvapų.

Palyginus konservuotų kvapų pėdsakus, surinktus įvykio vietoje, su kvapų pavyzdžiais, paimtais iš kiekvieno tikrinamojo asmens, galima nustatyti:

- įvykio dalyvius ir jų vaidmenį;
- kvapų pėdsakų, paimtų skirtingu laiku ir įvairiose vietose, tapatumą su pirminiu šaltiniu;
- ar paimti daiktai, ginklai, nusikaltimo įrankiai priklauso tikrinama jam asmeniui;
- ar pavogti daiktai priklauso nukentėjusiajam;
- plaukų, kraujo pėdsakų, prakaito, nagų kilmės pirminį šaltinį;

²⁹ E. Kurapka, H. Malevski, E. Palskys, S. Kuklianskis. Kriminalistinės technikos pagrindai. Vilnius, Eugrimas. 1998. P. 253.

- įtariamųjų vietą automobilyje;
- įtrauktų į operatyvinę įskaitą asmenų buvimo vietą, jų ryšius;
- ar subjektas prisidėjo prie kvapo pėdsako susidarymo³⁰.

Šuns uoslės jutimo organų sritis – 250–400 kvadratinų milimetrų, ją sudaro 125–224 mln. kvapų jutimo ląstelių. Kiekviena jų turi daugybę ataugėlių (plaukelių), kurios daug kartų padidina jutimo galimybę. Šuo pajėgus pajusti vieną kvepiančios medžiagos molekulę viename litre oro ir analogiškai viename mililitre vandens. Šuo skiria iki 2 mln. kvapų, taip pat sumaišytus kvapus. Šis gebėjimas aiškinamas tuo, kad šuo sumišusius kvapus jaučia atskirai, panašiai, kaip žmogus mato spalvų gamą. Uoslės analizatorius padeda šuniui skirti kvapų koncentraciją, stiprumą, senumą. Nustatyta, kad kvapų jutimo analizatoriai pajėgūs skirti 3–5 minučių senumo kvapus, o kvapų atmintis leidžia identifikuoti panašius pagal sudėtį. Laboratorinis šunų biodetektorių panaudojimas identifikuoti žmones pagal jų paliktus kvapų pėdsakus pagrįstas šunų pėdsekių siaura specializacija – sugebėjimu „daiktas nuo daikto“ išrinkti kvapų objektus.

Žmogaus kvapų pėdsakus nuo objektų, ant kurių jie gali būti palikti, paima ir jų paėmimą procesiškai įformina įvykio vietos, vietovės ar patalpos tyrimą arba apžiūrą atliekantis specialistas ar pareigūnas. Kvapų pėdsakų paėmimas įforminamas protokole vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksu. Žmogaus lyginamųjų kvapų pavyzdžių paėmimą atlieka ikiteisminio tyrimo pareigūnai, prokurorai, esant reikalui – Kriminalistinės odorologijos skyriaus specialistai (vadovaudamiesi BPK 144 ir 180 str.). BPK numato dvi subjektų grupes, iš kurių gali būti paimami lyginamieji kvapų pavyzdžiai:

- 1) įtariamieji;
- 2) liudytojai ar nukentėjusieji.

Individualius subjektų pavyzdžius galima paimti tik tuomet, kai reikia patikrinti, ar asmenys nėra palikę pėdsakų įvykio vietoje, ant daiktų ar ant kitokių objektų. Jeigu asmuo atsisako duoti pavyzdžius lyginamajam tyrimui, prokuroras priima motyvuotą nutarimą, kuris tokiam asmeniui privalomas.

Tačiau, dar iki šiol neišspręstos visos bendrosios odorologinės problemos. Šunų biodetektorių uoslės (jutimo, suvokimo) mechanizmas dar ne iki galo ištirtas. Esama daug teorijų apie kvapų objektų naudojimą atskleidžiant ir tiriant nusikaltimus, bet nė viena iš jų nepripažinta

³⁰ E. Kurapka, H. Malevski, E. Palskys, S. Kuklianskis. Kriminalistinės technikos pagrindai. Vilnius, Eugrimas. 1998. P. 254.

visuotinai. Nors kriminalistinė odorologija pasiekė konkrečių rezultatų, vis dėlto dar greitai odorologinį metodą bus imta visuotinai taikyti. Paprastai naujus ekspertinius tyrimus tyrėjai taiko atsargiai – nuo jų neretai priklauso ne tik tyrimas, bet ir žmonių likimai. Kriminalistinės odorologijos objektas – žmogaus kvapas, tad specialistai ar pareigūnai įvykio vietos, vietovės, patalpos tyrimo ar apžiūros metu imantys kvapų objektus, negali tiesiogiai jų suvokti, todėl gali nukentėti paimtų kvapų kokybė. Nemažai tyrėjų apie odorologinį metodą tik girdėję ir, esant būtinybei paimti kvapų objektus, negali to atlikti kokybiškai. O medžiagos, pateiktos odorologiniam tyrimui atlikti, kokybė lemia tyrimo rezultatus. Atliekant kitus tyrimus ar ekspertizes, tyrėjai, gavę nekokybišką tiriamąją medžiagą ar lyginamuosius pavyzdžius, dažniausiai iš esmės atsisako atlikti atitinkamus tyrimus ir atsakyti į tyrėjo klausimus arba grąžina medžiagą tyrimo iniciatoriui papildyti. Tuo tarpu Kriminalistinės odorologijos skyriaus specialistai dažniausiai vizualiai negali nustatyti, ar tyrimui pateikta medžiaga atitinka reikalavimus, ir tiria tai, ką gavę. O nekokybiška medžiaga lemia tyrimų rezultatus. Pasitaiko, kad, remiantis bylos medžiaga, odorologinio tyrimo išvada turi būti teigiama, bet atlikus tyrimą gaunama tik tikėtina arba neigiama išvada. Tokiais atvejais paprastai paaiškėja, kad užrašai įvykio vietos, vietovės, patalpos tyrimo ar apžiūros protokole ar lyginamųjų pavyzdžių paėmimo protokole neatitinka tikrovės. Tyrėjai dėl nežinojimo ar laiko stokos nesilaiko kvapų objektų paėmimo ir konservavimo metodikos, todėl odorologinis tyrimas ir jo rezultatai beprasmiški, taip kartais net klaidinami tyrėjai, paneigiamos iškeltos versijos arba duodamas dar vienas koziris tikrinamojo asmens gynybai³¹.

Odorologiniai tyrimai sėkmingai atliekami ir Vengrijoje, Vokietijoje, Olandijoje, Danijoje, Lenkijoje, pastaruoju metu šiuo metodu ypač domisi Suomijos specialistai. Pradėjus praktiškai taikyti kriminalistinės odorologijos metodą, siekiant gauti objektyvius duomenis ir praktiškai patikrinti šio metodo efektyvumą, 1976 m. Latvijoje (Jūrmalos m.) įkurta eksperimentinė odorologijos laboratorija užsiiminėjo kvapų pėdsakų, lyginamųjų kvapų pavyzdžių, foninių kvapų paėmimu, konservavimu ir saugojimu, taip pat atlikdavo odorologinius tyrimus. Šios laboratorijos daugiametė veikla ir praktinė patirtis patvirtino odorologinio metodo efektyvumą ir perspektyvumą. Tokias laboratorijas imta kurti Lietuvoje, Maskvoje ir kituose buvusios SSRS miestuose. Deja, 2002 m. minėta laboratorija buvo uždaryta. 2003 m. Rygos ypatingai svarbių bylų tyrimo skyriaus specialistai kreipėsi į Lietuvoje veikiančią Kriminalistinės odorologijos poskyrį su prašymu atlikti

³¹ Narkus V. Kriminalistinės odorologijos galimybės. http://www.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAJ/tf/krk/tekstai/Vaidotas%20narkus_%20straipsnis.pdf prisijungimo laikas 2006-11-15.

tyrimą – buvo tiriamas 2000 m. įvykis, iš jo vietos buvo paimti kvapų pėdsakai. 2003 m. nustačius įtariamuosius, reikėjo patikrinti, ar ne jie įvykio vietoje paliko kvapų pėdsakus. Lietuvos specialistai atliko Latvijos kolegų atsiųstas užduotis. Rezultatai buvo teigiami – kvapų pėdsakuose buvo rasti kelių įtariamųjų kvapai. Latvijoje, kaip ir Lietuvoje, atliekant odorologinius tyrimus buvo vadovaujama Rusijos mokslininkų sukurtomis odorologinių tyrimų atlikimo metodikomis.

Čekijoje odorologinis metodas taikomas praktiškai nuo 1975 m. Visuose aštuoniuose Čekijos policijos administracijos padaliniuose yra skyriai, dirbantys kvapų identifikacijos srityje. Regionų administracijos padaliniuose dirba po 2 policijos pareigūnus ir šunis prižiūrinčius specialistus. Pastarieji atsakingi už šunų treniravimą, fizinį parengimą, asmenų ir daiktų, įvairių kvapų palyginimą ir už teisingą kvapų pavyzdžių rinkimą bei kaupimą. Rimtų nusikaltimų atvejais jie ima kvapų pėdsakus nusikaltimo vietoje. Kvapų objektų kaupimą, šunų prižiūrėtojų rengimą ir tolesnį mokymą organizuoja ir šioms sritims vadovauja Policijos prezidiumas – Tarnybinės kinologijos ir hipologijos skyrius. Kartą per metus tikrinami tarnybinių šunų gebėjimai identifikuoti kvapus³².

1974 m. Vengrijoje dviejuose rajoniniuose policijos komisariatuose bandymams įsteigtos kvapų atpažinimo laboratorijos. Jos pasiteisino, ir odorologinės laboratorijos buvo įsteigtos 19 Vengrijos regionų. Odorologijos laboratorijose dirba po 2–4 specialistus.

Rytų Vokietijoje pirmosios odorologijos laboratorijos įkurtos 1972 m. Kiekviena jų turėjo kvapų banką, kur buvo saugomi kvapų pėdsakai, paimti iš įvykių vietų, taip pat lyginamieji kvapų pavyzdžiai, paimti iš asmenų, esančių operatyvinėse įskaitose. Praėjusio amžiaus aštuntojo dešimtmečio viduryje Rytų Vokietijoje veikė per 20 tokių laboratorijų³³.

Baltarusijoje odorologinė laboratorija įkurta 1993 m. Pirmieji odorologiniai tyrimai atlikti 1996 m.

Baltarusijos vidaus reikalų ministerijos EKC sudėtyje esanti kriminalistinės odorologijos laboratorija 1998 m. atliko 250 odorologinių tyrimų, 1999 m. – per 300.

Gana plačiai odorologinis metodas taikomas Lenkijoje. čia veikia 36 odorologinės laboratorijos

³² Narkus V. Kriminalistinės odorologijos galimybės. http://www.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAI/tf/krk/tekstai/Vaidotas%20narkus_%20straipsnis.pdf prisijungimo laikas 2006-11-15.

³³ Narkus V. Kriminalinės odorologijos moksliniai ir metodiniai pagrindai bei jos rekomendacijų panaudojimas Lietuvoje : magistro baigiamasis darbas, Kriminalistikos katedra. Vilnius: MRU, 2004.

(2002 m. atliktos 1 734 ekspertizės). Lenkijoje ekspertams teisė atlikinėti odorologinius tyrimus suteikiama tik išklačius atitinkamus kursus (jie trunka iki ketverių metų) ir išlaikius egzaminus. Kandidatai į ekspertus turi būti įgiję aukštąjį išsilavinimą (baigę biologijos ar zootechnikos studijas). Per kursus kandidatai supažindinami su teisės, kriminalistikos pagrindų, osmologinių ekspertizių atlikimo teorija, atlieka ne mažiau kaip 50 ekspertizių, dalyvauja ne mažiau kaip 5 teismo procesuose, atlieka 2 praktikas kriminalistinėse laboratorijose. Taip pat kas dveji metai serfitikuojamos patalpos, kuriose atliekamos odorologinės ekspertizės.

Ukrainoje planuojama odorologijos laboratoriją atidaryti Vidaus reikalų ministerijos institute Odesoje. Dabar Ukrainoje rezonansinių nusikaltimų vietų kvapų pėdsakai siunčiami tirti į Rusijos vidaus reikalų ministerijos Ekspertinį kriminalistikos centrą. 2000 m. Vidaus reikalų ministerija išleido trumpas metodines rekomendacijas apie žmogaus kvapų pėdsakų paėmimą ir medžiagos odorologinei ekspertizei ruošimą³⁴.

Išanalizavus kriminalistinės odorologijos metodo taikymą Lietuvoje, paaiškėjo, kad pagrindinė problema – didelė užduočių atlikti odorologinius objektų tyrimus eilė. Palyginti su 2003 m., Lietuvos policijos kinologijos centre užduočių atlikti odorologinius objektų tyrimus padaugėjo beveik trečdaliu. Ikiteisminio tyrimo pareigūnai priversti apie pusmetį laukti odorologinio tyrimo išvadų, todėl priimti daugiau specialistų (dabar Lietuvos policijos kinologijos centro Kriminalistinės odorologijos skyriuje – 6 statutiniai pareigūnai ir 1 pagal darbo sutartį). Tobulėjant mokslui ir technikai, sukurama naujų techninių kvapų analizatorių ir detektorių, bet iki šiol nė vienas iš jų neprilygsta šuns biodetektoriaus galimybėms identifikuoti asmenį pagal jo paliktą kvapų pėdsaką. Taigi būtina kuo geriau išnaudoti šunis biodetektorius. Lietuvoje kriminalistinės odorologijos metodas taikomas vis dažniau. Plačiausiai – Vilniaus, Panevėžio ir Kauno apskrityse, mažiausiai – Alytaus, Marijampolės, Tauragės ir Utenos. Užduotys atlikti odorologinius objektų tyrimus dažniausiai gaunamos atskleidžiant ir tiriant nusikaltimus nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams.

Kad kriminalistinės odorologijos metodas būtų kuo efektyvesnis ir tyrėjų pripažintas kaip nepakeičiama priemonė atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas, reikia:

1. Padidinti Kriminalistinės odorologijos skyriaus specialistų skaičių, mokymus orientuoti į tas teisėsaugos įstaigas, kur odorologinis metodas taikomas plačiai, bet gaunami nekokybiški

³⁴ Narkus V. Kriminalistinės odorologijos galimybės. http://www.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAJ/tf/krk/tekstai/Vaidotas%20narkus_%20straipsnis.pdf prisijungimo laikas 2006-11-15.

kvapų objektai ir pan., t.y. daugiau dėmesio skirti ne metodui populiarinti, o kokybei gerinti. Metodą sieksime populiarinti tik tarp pareigūnų, kontroliuojančių ikiteisminį tyrimą (prokurorų) ir įstaigų, vykdančių teisingumą (teismų). Teisėjai jau supažindinami su kriminalistiniu odorologiniu metodu – Lietuvos teisėjų mokymo centras tai įtraukė į teisėjų mokymo programą.

2. Specializuotoms mokymo įstaigoms, rengiančioms būsimus specialistus ir pareigūnus, skirti daugiau dėmesio mokymams ir praktiniams užsiėmimams, kaip panaudoti kriminalistinės odorologijos metodą atskleidžiant ir tiriant nusikaltimus.

3. Esant galimybei ir finansavimui, sudaryti sąlygas Kriminalistinės odorologijos skyriaus specialistams atlikti tyrimus, siekiant išsiaiškinti ir moksliškai pagrįsti kai kuriuos probleminius kriminalistinės odorologijos metodo taikymo klausimus (eksperimentų ir bandymų metu nustatyti, koks optimaliausias kvapų pėdsakų, lyginamųjų kvapų pavyzdžių foninių kvapų paėmimo laikas, kiek laiko esant įvairioms skirtingoms sąlygoms išsilaiko kvapų pėdsakai ir t.t.).

4. Siekiant išvengti Latvijos kriminalistinės odorologijos laboratorijos likimo, ne tik išsaugoti, bet ir dar labiau plėtoti kriminalistinės odorologijos metodo taikymą Lietuvoje, skirti atitinkamą finansavimą mokymams organizuoti, šunims biodetektoriams įsigyti, moksliniams tyrimams atlikti, techninėms priemonėms įsigyti.

5. Propaguoti kriminalistinės odorologijos metodą kovojant su nusikalstamomis veikomis, Kriminalistinės odorologijos skyriaus specialistams bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis, taip pat dalintis patirtimi ir informacija, užmegzti kontaktus ir bendradarbiavimą su užsienio specialistais.

Be to, šunų pagalba atliktų tyrimų rezultatai teismuose nėra vertinami kaip tiesioginis, o tik kaip šalutinis įrodymas. Kitokia praktika yra Vokietijoje, Suomijoje ir kitose šalyse, todėl vertėtų Lietuvos teisės aktuose įtvirtinti šuns pagalba atliktą tyrimą kaip tiesioginį įrodymą teisme.

3.2.4. Būtinybė tobulinti teisės aktus

Kalbant apie VSAT veiklos, tame tarpe ir kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisines problemas, pažymėtina, kad kovą su teisės pažeidimais apsunkina teisės aktų netobulumas. Kaip pavyzdį galime paminėti administracinių teisės pažeidimų kodeksą. Lietuvos Respublikos valstybės

sienos ir jos apsaugos įstatymo³⁵ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog pasienio režimo kontrolę atlieka Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Pasienio režimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 598 (Žin., 2002, Nr. 46-1755), 24 punkte nurodyta, jog laivų ir kitų plaukiojimo priemonių (išskyrus užsienio valstybėms priklausančius karo ar valstybinį statusą turinčius laivus ir užsienio valstybių laivus, taikiai plaukiančius teritorine jūra), esančių teritorinėje jūroje, Kuršių marių ir kituose pasienio ruožo vidaus vandenyse, uostuose, prieplaukose ar kitose laivų ir kitų plaukiojimo priemonių nuolatinės dislokacijos vietose, kapitonai ir laivavedžiai Valstybės sienos apsaugos tarnybos, muitinės ir kitų įgaliotų pagal kompetenciją atlikti patikrinimą valstybės institucijų ar įstaigų pareigūnų reikalavimu privalo pateikti laivo ar kitos plaukiojimo priemonės, įgulos, gabenamų krovinių, prekių dokumentus, leisti apžiūrėti laivo ar kitos plaukiojimo priemonės patalpas, gabenamus krovinius, prekes, vykdyti kitus teisėtus pareigūnų reikalavimus. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau ATPK) 119² straipsnio 2 dalyje numatyta atsakomybė už nepaklusimą Valstybinės vidaus vandenų laivybos inspekcijos pareigūno reikalavimui sustabdyti vandens transporto priemonę, tačiau atsakomybės už nepaklusimą teisėtam Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų reikalavimui sustabdyti vandens transporto priemonę galiojanti ATPK redakcija nenumato³⁶.

ATPK 130 straipsnyje numatyta atsakomybė už nepaklusimą uniformuoto policijos arba muitinės pareigūno teisėtam reikalavimui sustabdyti transporto priemonę. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai, vykdydami priskirtas funkcijas pasienio ruože, dažnai susiduria su vairuotojais, kurie nepaklūsta Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno teisėtam reikalavimui sustoti. Ši problema ypač opi sulaikant asmenis, gabenančius kontrabandą, pasienio ruože su Rusijos Federacija.

Būtent dėl šių priežasčių buvo parengtas ATPK 119² ir 130 straipsnių pakeitimo projektas³⁷. Priėmus įstatymą, numatantį atsakomybę už nepaklusimą uniformuoto Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno teisėtam reikalavimui sustabdyti vandens transporto priemonę, būtų diferencijuota visų nepaklūstančių teisėtiems pareigūnų reikalavimams sustabdyti vandens transporto priemonę vairuotojų atsakomybė, kadangi šiuo metu, jei laivavedys ar laivo kapitonas

³⁵ Valstybės žinios, 2000, Nr. 42-1192.

³⁶ Aiškinamasis raštas Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 130, 163², 225² ir 266 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 119³ straipsniu įstatymo projekto.

³⁷ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 130, 163², 225² ir 266 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 119³ straipsniu įstatymo projektas.

nepaklūsta Valstybinės vidaus vandenų laivybos inspekcijos pareigūno reikalavimui sustabdyti vandens transporto priemonę, jie traukiami administracinėn atsakomybėn pagal ATPK 119² straipsnio 2 dalį. Minėto straipsnio sankcija numato baudą nuo 3000 iki 4000 Lt. Pakrančių apsaugos laivais ir kitomis plaukiojimo priemonėmis persekiojamų laivų, pažeidusių pasienio kontrolės punktų (nepaėjusių pasienio kontrolės) arba pasienio teisinio režimo taisyklės laivavedžiai ir laivo kapitonai administracinėn atsakomybėn traukiami pagal ATPK 187 straipsnio 2 dalį, kurios sankcija numato baudą nuo 100 iki 300 Lt³⁸.

Priėmus įstatymą, numatantį administracinę atsakomybę už nepaklusimą uniformuoto Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno teisėtam reikalavimui sustabdyti transporto priemonę būtų diferencijuota visų nepaklūstančių teisėtiems pareigūnų reikalavimams sustabdyti transporto priemonę vairuotojų atsakomybė, kadangi šiuo metu, jei vairuotojas nepaklūsta policijos ar muitinės pareigūno teisėtam reikalavimui sustabdyti transporto priemonę, jis traukiamas administracinėn atsakomybėn pagal ATPK 130 straipsnį. Minėto straipsnio sankcija numato baudą nuo 3000 iki 4000 Lt, tuo tarpu nepaklusę teisėtam Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno reikalavimui pažeidėjas traukiamas administracinėn atsakomybėn pagal 187 straipsnio 2 dalį, kurio sankcijoje yra numatyta bauda nuo 100 iki 300 Lt³⁹.

Manau įsigaliojus šiems pakeitimams bus palengvintas VSAT pareigūnų darbas ir sumažės asmenų nepaklususių VSAT pareigūnų reikalavimams sustoti.

³⁸ Aiškinamasis raštas Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 130, 163², 225² ir 266 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 119³ straipsniu įstatymo projekto.

³⁹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 130, 163², 225² ir 266 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 119³ straipsniu įstatymo projekto poveikio bazinio vertinimo pažyma.

IŠVADOS

1. Kinologijos funkcijų būtinumą VSAT apsprendžia tai, kad panaudojant tarnybinius šunis sudaroma galimybė sulaikyti tuos teisės pažeidėjus, kurių paprastai pasieniečiai nesulaikytų neturėdami tarnybinio šuns, tai yra nakties metu, miške, persekiojant iki keleto kilometrų, pasislėpusių krūmuose ir kt. Tarnybiniai šunys organizuojant kelelių ir transporto priemonių patikrinimą bei ieškant įvežti į Lietuvą draudžiamų prekių, tokių kaip tabako gaminiai, etilo alkoholio gaminiai, narkotinės medžiagos ir kt.

2. Apibendrinant darbe atlikto tyrimo rezultatus darytina išvada, jog VSAT egzistuoja šios organizacinės problemos:

- kinologų ir tarnybinių šunų stoka. Šiuo metu trūksta kinologų ir tarnybinių šunų, ne visuose rinktinės štabuose įsteigti kinologijos specialisto etatai, esantys kinologai nepilnai aprūpinti dresavimo inventoriumi, privaloma šunims amunicija tik 60 procentų, užkardose nesant voljerų, patalpų kinologams – dresavimo inventoriui ir šunų priežiūros priemonėms susidėti akivaizdžiai reikia spręsti susidariusias organizacines kinologijos problemas. Taip pat nesukurta skatinimo sistema, leidžianti pritraukti naujus ir išsaugoti esamus perspektyvius kinologijos specialistus, nėra pakankamai tarnybinių šunų, išmokytų gerai atlikti pavestas funkcijas, dėl lėšų stokos ir mažos šunų pasiūlos VSAT įstaigose labai pablogėjo tarnybinių šunų bandos darbinės savybės, nėra bendros VSAT įstaigų kinologijos padalinių sistemos.

- labai svarbus yra vyresniojo kinologo-specialisto etato įsteigimas.
- būtinybė įkurti VSAT kinologijos centrą;
- neparuošta VSAT ir policijos bendradarbiavimo tiriant valstybės sienos pažeidimus bendradarbiavimo strategija.

3. Išskirtinos šios VSAT kinologinės veiklos teisinės problemos:

- Lietuvos teisinė bazė neatitinka ES reikalavimų, teisiškai įtvirtinti tarnybinių šunų testavimo ir kategorijų jiems suteikimo tvarką, pagal kurią būtų galima patikrinti tarnybai naudojamus šunis, jų patikimumą ir suteikti jiems atitinkamą kategoriją.

- reikalingi ATPK ir kitų teisės aktų pakeitimai.

4. Darbo hipotezė, jog būtina parengti naują VSAT kinologinės veiklos strategiją, nes šiuo metu kinologinė veikla susiduria su daug teisinių ir organizacinių problemų, pasitvirtino.

PASIŪLYMAI

1. Sprendžiant etatų stokos problemas siūlau:

- sukurti bendrą efektyvią kinologijos infrastruktūrą Lietuvoje;
- sukurti VSAT kinologų kvalifikacijos tobulinimo sistemą;
- parengti VSAT įstaigoms reikiamą kinologijos specialistų kiekį;
- sukurti skatinimo sistemą, leidžiančią pritraukti naujus ir išsaugoti esamus perspektyvius kinologijos specialistus.

2. Siūlau parengti teisės aktus, kuriuose Lietuvos mastu būtų teisiškai įtvirtinta tarnybinių šunų testavimo ir kategorijų jiems suteikimo tvarka.

3. Siūlau parengti bendrą policijos ir VSAT veiksmų planą, kuriame būtų numatyta smulki bendradarbiavimo ir bendrų operacijų vykdymo schema, tiems atvejams kai valstybės sienos pažeidėjai bėga gilyn į Lietuvos valstybę.

4. ATPK įtvirtinti griežtesnę atsakomybę už nepaklusimą sustoti VSAT pareigūnui, prilyginant pažeidimą – nepaklusimui sustoti policijos pareigūnui.

5. Siūlau teisės aktuose numatyti galimybę gauti didesnę kaip 70 proc. priedą prie atlyginimo, nes didesnę darbo stažą turintys pareigūnai praktiškai jokio priedo negauna.

LITERATŪRA

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 92-2848).
2. Lietuvos Respublikos Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 42-1192).
3. Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas (Žin., 1997, Nr. 2-16).
4. 2003 m. balandžio 16 d. Belgijos Karalystės, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos sutartis dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutarties aktas.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl Pasienio policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reorganizavimo ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo (Žin., 2001, Nr. 18-556).
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl Pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių patvirtinimo (Žin., 2001, Nr. 12-346).
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl Pasienio teisinio režimo taisyklių patvirtinimo (Žin., 2002, Nr. 46-1755).
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl pasienio ruožo ribų ir valstybės sienos apsaugos zonos ribų bei Lietuvos Respublikos gyvenamųjų vietovių, priskirtų pasienio ruožui, sąrašo patvirtinimo (Žin., 2001, Nr. 8-234).
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl ginklų ir šaudmenų gabenimo (Žin., 2003, Nr. 52-2341).

10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl tikrinimus atliekančių valstybės institucijų ir įstaigų veiklos pasienio kontrolės punktuose koordinavimo (Žin., 2002, Nr. 54-2134).
11. Vidaus reikalų ministro įsakymas Dėl vidaus tarnybos sistemos pareigūnų kvalifikacijos reikalavimų, atrankos į tarnybą, profesinio rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo koncepcijos patvirtinimo (Žin., 2002, Nr. 124-5669).
12. Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 90-2777).
13. Lietuvos Respublikos Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2003, Nr. 42-1928).
14. Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 36-1340).
15. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas (Žin., 1985, Nr. 1-1).
16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl Šengeno priemonės administravimo Lietuvoje (Žin., 2004, Nr. 77-2679).
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2004–2008 metų programos patvirtinimo (Žin., 2004, Nr. 58-2041).
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarymas Dėl Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos įsteigimo ir nuostatų patvirtinimo (Žin., 2001, Nr. 10-294).
19. Valstybės sienos apsaugos tarnybos štabo kinologijos veiklos organizavimo skyriaus 2006-10-06 ataskaita Dėl 2006 metų III ketvirčių veiklos.
20. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.4-704 patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos kinologinės veiklos instrukcija.
21. Pasienio policijos departamento prie LR VRM Vyriausiojo pasienio policijos komisaro 2000 m. spalio mėn. 2 d. įsakymu Nr.4-372 patvirtintas Pasienio policijos kinologinės veiklos plėtros planas 2001-2003 m.
22. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir policijos įstaigų kinologijos plėtros prie ES išorinių sienų projektas. Dokumentas gautas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos.

23. Projekto paraiška. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM ir policijos įstaigų kinologijos plėtra prie ES išorinių sienų. Dokumentas gautas iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos.
24. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2006 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 4-724 patvirtinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos teritorinių ir kitų struktūrinių padalinių pareigybių skaičiaus nustatymo kriterijai.
25. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos štabo kinologijos veiklos organizavimo skyriaus 2006-09-15 tarnybinis pranešimas Nr. 13-3048.
26. Valstybės sienos apsaugos tarnybos vado 2003 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 4-189 buvo patvirtinta Valstybės sienos apsaugos tarnybos tarnybinių šunų testavimo ir kategorijų jiems suteikimo instrukcija.
27. Aiškinamasis raštas Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 130, 163², 225² ir 266 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 119³ straipsniu įstatymo projekto.
28. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 130, 163², 225² ir 266 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 119³ straipsniu įstatymo projekto poveikio bazinio vertinimo pažyma.
29. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 130, 163², 225² ir 266 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 119³ straipsniu įstatymo projektas.

Specialioji literatūra:

30. Masilionis K. Tarnybinė ir dekoratyvinė šunininkystė: mokslo populiarinimo leidinys. Kaunas: Šviesa, 1991.
31. Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S. Kriminalistinės technikos pagrindai. Vilnius, Eugrimas. 1998.
32. Kalesnik A. Odorologiniai tyrimai: teisinis reguliavimas, taktika ir organizacija: magistro baigiamasis darbas, Kriminalistikos katedra. Vilnius: MRU, 2001.
33. Kalesnik A. Odorologiniai tyrimai: teisinis reguliavimas, taktika ir organizacija: magistro baigiamasis darbas, Kriminalistikos katedra. Vilnius: MRU, 2001.
34. Kazlovaitė I. Šengeno priemonė Lietuvoje. Jurisprudencija, 2005, t. 72 (64), p. 110.

35. Narkus V. Kriminalinės odorologijos moksliniai ir metodiniai pagrindai bei jos rekomendacijų panaudojimas Lietuvoje : magistro baigiamasis darbas, Kriminalistikos katedra. Vilnius: MRU, 2004.
36. Narkus V. Kriminalistinės odorologijos galimybės. http://www.mruni.lt/padaliniai/FAKULTETAI/tf/krk/tekstai/Vaidotas%20narkus_%20straipsnis.pdf prisijungimo laikas 2006-11-15.
37. Šengeno priemonės programai projektai. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita. 2006-09-05 Nr. 2040-9-17.
38. Крушинский Л.В., Израилевич И.Е. Служебная собака: руководство по подготовке специалистов служебного собаководства. Москва : Сельхозгиз, 1952.
39. Моисеева Т.Ф. Словарь-справочник терминов и понятий судебной экспертизы пахучих(запаховых) следов человека : учебное пособие. Московский университет МВД России. Москва : ЮНИТИ-ДАНА , Закон и право. 2004.
40. Старовойтов В.И. Запах и ольфакторные следы человека. Москва : ЛексЭст , 2003.
41. Зубко В.Н. Служебное собаководство / Сост. Изд. 2-е, переработанное. Москва: Патриот , 1991.

SANTRAUKA

Tema: Valstybės sienos apsauga: kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinės ir organizacinės problemos.

Raktiniai žodžiai: kinologijos funkcijos, kinologai, tarnybinis šuo, organizacinės ir teisinės problemos, VSAT (Valstybės sienos apsaugos tarnyba), KVOŠ (Kinologijos veiklos organizavimo skyrius), odorologiniai tyrimai.

Paskutiniu metu vis dažniau įvairiose tarnybose naudojami tarnybiniai šunys, plečiama kinologinė veikla, tai yra didinamas kinologų ir tarnybinių šunų skaičius, steigiami atskirų tarnybų kinologijos centrai, skiriamos vis atsakingesnės užduotys kinologams, tačiau nėra apibrėžti reikalavimai, kaip turėtų būti parengti ir kokio lygio tarnybiniai šunys, nenumatyta kinologų mokymo, kvalifikacijos kėlimo, darbo tikrinimo sistemos, tarnybinių šunų panaudojimo teisinis reglamentavimas, panaudojimo taktika ir kt. Lietuvos įstatymai ir kiti teisės aktai reglamentuojantis tarnybinių šunų panaudojimą dar nėra pilnai suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais apibrėžiančiais tarnybinių šunų panaudojimą įvairiose situacijose, taip pat kinologams – pareigūnams dirbantiems su tarnybiniais šunimis keliama skirtingi kvalifikaciniai reikalavimai Lietuvoje ir kituose Europos Sąjungos šalyse. Taip pat didelį susirūpinimą kelia tai, kad Lietuvoje nėra numatyta pareigūnų, kurie kasdieniniame darbe dalyvauja svarbiose operacijose, apsauga. Kodėl Lietuvoje nėra visoms teisėsaugos tarnyboms vieno kinologų rengimo centro, vienos mokymo sistemos, bendrų, pagrindinių reikalavimų kinologams, teisinio tarnybinių šunų panaudojimo reglamentavimo, ar Lietuvos teisės aktai reglamentuojantis tarnybinių šunų panaudojimą atitinka Europos Sąjungos bendruosius teisės aktus, kokia yra kitų Europos Sąjungos šalių patirtis šioje srityje? Šios kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinės ir organizacinės problemos analizuojamos šiame darbe.

SUMMARY

Theme: State's board security: the kinology functions implementation legal and organised problems.

Key words: kinology functions, official dog, organized and legal means, VSAT, odorological research.

Nowadays in different offices are often used official dogs, widen kinological activity, magnifier the number of kinologists and official dogs., created different offices kinology centers, detached more responsible exercises for kinologists, but there is no defined demands how and at what level must be to prepared official dogs, are not seen the training of kinologists qualification raise, work control systems, the legal regulation of use of official dogs, the use tactics and etc. legal acts of Lithuania and other acts, regulating the usage of official dogs are not completely coordinated with legal acts of European Union, regulating the usage of official dogs in different situations, also for kinologists – officers working with official dogs are raised different qualification demands in Lithuania and in other European Union countries. Also an important worry gives that in Lithuania are not regulated security of officers who participates in important operations. Why there is no one kinologists training centre in security in Lithuania, one training system, main demands for kinologists, legal official dogs usage regulation, are Lithuanian legal acts regulating the usage of official dogs conform with European Union legal acts? These kinology functions implementation legal and organised problems are analysed in this wok.

1 PRIEDAS

ANKETA

Ši anketa paruošta Mykolo Romerio universitete rengiant magistro baigiamą darbą tema „Valstybės sienos apsauga: kinologijos funkcijų įgyvendinimo teisinės ir organizacinės problemos“. Anketinė apklausa yra anonimiška, todėl tikimės nuoširdžių atsakymų. Atsakymą pažymėti varnele.

1. Tarnybos VSAT stažas

1. Iki 3 metų;
2. Nuo 3 iki 5 metų;
3. Nuo 5 iki 10 metų;
4. Daugiau kaip 10 metų.

2. Ar vykdoma kinologijos funkcijos?

1. Ne;
2. Taip.

3. Ar VSAT sukurta pakankamai efektyvi darbuotojų skatinimo sistema?

1. Ne;
2. Taip.

Kodėl? _____

4. Ar tinkamai organizuojama kinologinė veikla VSAT?

1. Ne;
2. Taip.

Jei ne kodėl? _____

5. Ar tarnybiniai šunys efektyvūs kovojant su valstybės sienos pažeidėjais?

- 1. Ne;
- 2. Taip.

Kodėl? _____

6. Su kokiomis teisinėmis problemomis susiduriate vykdydami kinologo funkcijas?_____

7. Ar pakankamai užtikrinamas policijos ir VSAT bendradarbiavimas sulaikant ir persekiojant valstybės sienos pažeidėjus.

- 1. Ne;
- 2. Taip.

Kodėl? _____

Ačiū už pagalbą,